

**Diputació
Barcelona**
xarxa de municipis

Inventari Patrimoni Cultural de Montornès del Vallès

Memòria tècnica

Redacció

Juana María Huélamo Gabaldón
Josep M. Solías i Arís

Ajuntament de Montornès del Vallès

Octubre 2006

À R E A D E C U L T U R A

MONTORNÈS DEL VALLÈS

Inventari del Patrimoni Cultural

Memòria

Juana María Huélamo Gabaldón

Josep M. Solias i Arís

SUMARI

SUMARI.....	2
AGRAÏMENTS.....	3
1. MARCS DEL TREBALL	4
1.1. Marc conceptual	4
1.2. Marc físic i humà.....	6
1.2.1. El medi geogràfic	6
1.2.2. El medi humà	8
2. CRITERIS D'INTERVENCIÓ.....	21
2.1. Criteris generals.....	22
2.1.1. Diversitat	22
2.1.2. Quotidianitat	22
2.1.3. Exhaustivitat	23
2.1.4. Individualització	23
2.1.5. Atemporalitat	23
2.2. Criteris específics	24
3. PROCESSOS DE TREBALL.....	28
4. REALITZACIÓ DEL TREBALL.....	31
4.1. La base de dades de l'inventari de patrimoni cultural	31
4.2. Documentació i informants consultats.....	36
4.3. Elements tècnics i formats de lliurament	38
5. RESULTATS	39
5.1. Elements examinats	39
5.1.1. Índex Numèric	40
5.1.2. Índex per àmbit i tipologia.	44
5.1.3. Índex onomàstic	48
5.1.4. Elements descartats	53
5.2. Anàlisi dels elements	65
6. BIBLIOGRAFIA	70
7. WEBLIOGRAFIA	82

AGRAÏMENTS

El treball del qual aquí s'inicia l'informe final, ha estat promogut des de l'Ajuntament de Montornès del Vallès mitjançant conveni subscrit amb l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona.

En el decurs de l'execució de la feina s'ha comptat amb el suport d'un petit grup de persones que d'una manera desinteressada, activa, veritablement apassionada i generosa, han estat atents als requeriments d'informació que la feina ha anat suscitant al llarg d'aquests mesos. En aquest sentit, s'ha de mencionar, molt especialment, la tasca del Sr. Nicolau Guanyabens, arxiver municipal de Montornès del Vallès com a coordinador dels treballs d'una manera contínua, pacient i sempre positiva, la col·laboració del Sr. José Manuel Pérez en allò que fa a Patrimoni Natural.

A ells, i en general a tots els veïns que, encara sense saber-ho, han col·laborat, molts d'ells de forma anònima, expresso des d'aquí la meva gratitud. Ells han aconseguit aplanar els difícils camins d'aquesta feina recopiladora proporcionant la nota més humana i cordial del treball, aconseguint a més a més un bon i interessant elenc d'informacions orals.

1. MARCS DEL TREBALL

1.1. Marc conceptual

El present inventari, ha estat realitzat per l'empresa KuanUm, com a conseqüència d'un encàrrec de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, a petició de l'Ajuntament de Montornès del Vallès, amb la clara intenció de conèixer la globalitat del patrimoni del seu terme municipal, a fi de vehicular iniciatives per tal de gestionar-lo.

El treball es fonamenta en la combinació conceptual dels tres valors bàsics que són intrínsecs als bens patrimonials:

⇒ DOCUMENTAL

⇒ FORMAL

⇒ SIMBÒLIC

⇒ El valor **documental**, apareix des del moment en que es parteix de la premissa bàsica de que el patrimoni és una font d'informació que pot presentar-se en diferents formats: un document, una ceràmica arqueològica, un edifici, una escultura, una espècie vegetal, una cançó, etc. Aquests elements són abans que res una font d'informació capaç de ser desxifrada si som capaços de llegir-la. Partint d'aquest principi, la feina s'ha orientat cap a la recollida sistemàtica de tot allò que conforma el patrimoni del municipi, entenent com a tal, el conjunt d'elements materials o immaterials, contemplats de manera global i individualitzada, que s'han preservat des del passat antic o bé, que s'han incorporat més recentment, els quals constitueixen referències que ajuden a definir el tarannà i el territori on viuen els habitants de Montornès del Vallès.

⇒ Un segon valor és el **formal**. Resulta imprescindible que el patrimoni tingui un valor afegit en la seva constitució física. No tot pot ser patrimoni, ja que d'altra

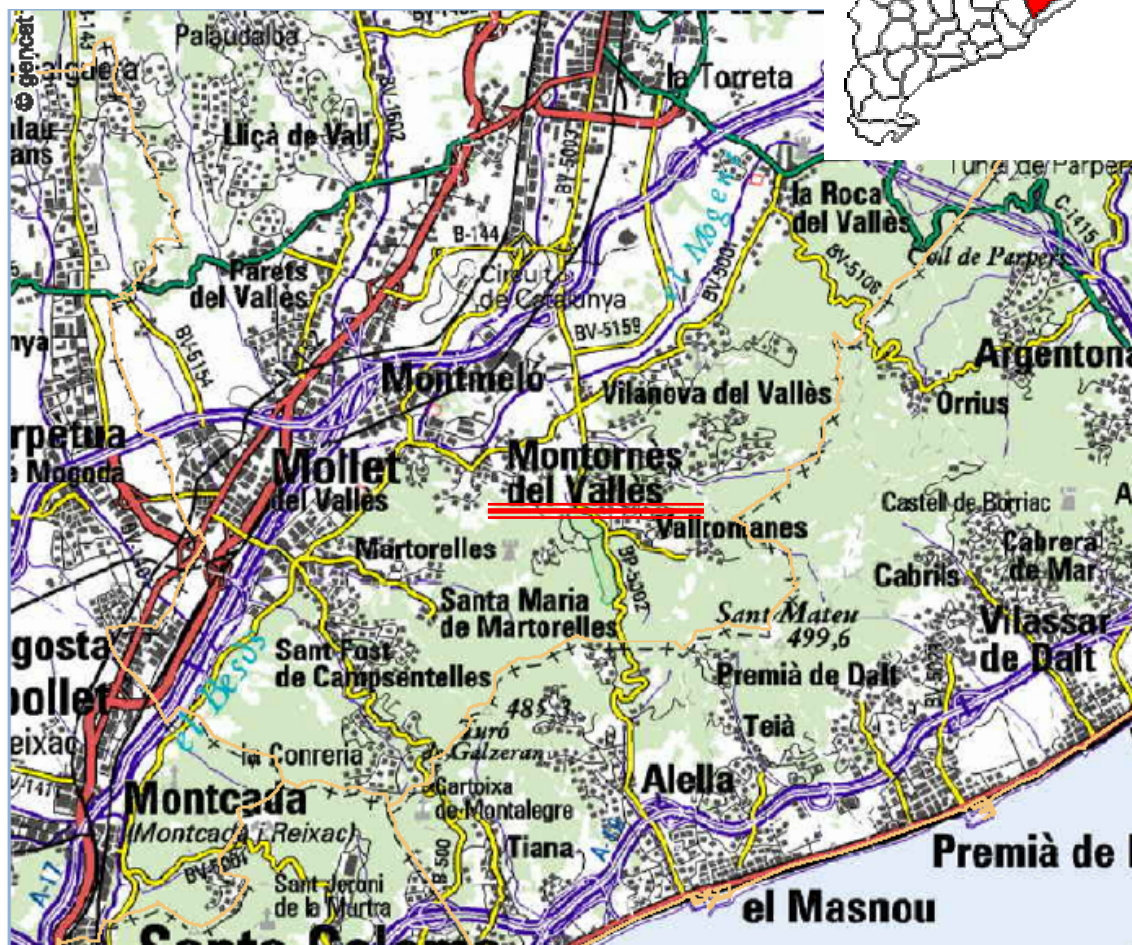
manera no es tindria cap marge de maniobra per a la seva substitució, però és que tampoc es podrien portar a terme les adscripcions a unes o altres tipologies morfològiques que permetessin la valoració d'uns elements davant d'altres.

⇒ El valor **simbòlic**. És el darrer valor considerat, i tal vegada el més problemàtic i fluctuant. Es tracta de l'apreciació atorgada per una comunitat o per part d'ella a un determinat element. En aquest punt és on es troben les màximes divergències i afinitats entre els que valoren el patrimoni i, per tant, sempre serà el que doni més o menys sentit a determinades inclusions o exclusions del mateix.

1.2. Marc físic i humà

MONTORNÈS DEL VALLÈS

Població (any 2005)	14.065
Superfície (km ²)	10,2
Densitat de població	1.374,9 (hab./km²)
Comarca	<u>Vallès Oriental</u>

1.2.1. El medi geogràfic

Montornès del Vallès és a uns 28 km de Barcelona, a la comarca natural del Vallès Oriental al peu de la Serralada Litoral. El terme municipal ocupa 10'2 km quadrats i afronta, seguint la direcció de les agulles del rellotge al nord-oest amb el terme municipal de Granollers, al nord-est amb Vilanova del Vallès, a

l'Est amb Vallromanes. Al Sud-est ens trobem amb Santa Maria de Martorelles i al Sud-oest amb Martorelles. Finalment a l'Oest amb el municipi de Montmeló.

El municipi es troba situat a la vall baixa dels rius Mogent i Congost, fins a la seva confluència, la qual marca el naixement del riu Besòs. El punt més alt està marcat pel turó de Sant Miquel, de 413 metres d'alt.

Es poden distingir dues grans zones, geomorfològicament parlant, la part baixa, que es troba al Nord i Oest del municipi i segueix la vall del Mogent, formada per una base d'argiles quaternàries de terraplenament recent i que formen l'extrem de la depressió Prelitoral. L'altre gran zona del municipi està constituïda per la part alta, que ocupa el Sud i l'Est del territori, formada per la Serralada Litoral.

1.2.2. El medi humà

La població de Montornès del Vallès ascendia, fa un any a 14.065 habitants, dels quals 7.189 eren homes i 6.876 dones.

Població. Recomptes

Població total per sexe

Montornès del Vallès

Any: 2004

Municipi	Homes	Dones	Total
Montornès del Vallès	7189	6876	14065
TOTAL	7189	6876	14065

Font de les dades: Web INE. Padró continu

El creixement natural de la població ha estat important en aquest moment ja que hi va haver 170 naixements per tan sols 73 defuncions, la qual cosa ens indica una taxa de creixement natural molt important si la comparem amb la mitjana de Catalunya (virtualment 0).

Moviment natural de la població

Naixements

Montornès del Vallès

Any: 2003

Municipi	Total
Montornès del Vallès	170
TOTAL	170

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

Moviment natural de la població

Defuncions

Montornès del Vallès

Any: 2003

Municipi	Total
Montornès del Vallès	73
TOTAL	73

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

Pel que respecta al creixement total de població també hi ha hagut una aportació important pel que fa al creixement per migració. Les dades ens indiquen que van marxar del municipi 655 persones i que en van arribar 816. Cal afegir a aquestes dades que es dona un fort moviment intracomarcal, ja que gairebé la meitat dels que van marxar i un terç dels que van venir ho van fer dins el mateix Vallès. Segueix en nombre de desplaçaments la resta de la província de Barcelona i la resta de l'Estat, per sobre de les altres províncies catalanes. Aquestes dades amaguen que part de la població arriba a Montornès des de fora de l'Estat espanyol però, evidentment, no és aquest el primer municipi on han estat empadronats.

Moviment migratori

Emigració interna segons procedència i lloc de destinació

Montornès del Vallès

Any: 2003

Municipi procedència	Lloc de destinació				
	A la mateixa				
	Resta				
	Resta				
	Resta				
comarca	Total				
provincia					
Catalunya					
Espanya					
emigrants					
Montornès del Vallès	279	180	76	120	655
TOTAL	279	180	76	120	655

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

Moviment migratori

Immigració interna segons destinació i lloc de procedència

Montornès del Vallès

Any: 2003

Municipi destinació	Lloc de procedència				
	De la mateixa				
	Resta				
	Resta				
	Resta				
comarca	Total				
provincia					
Catalunya					
Espanya					
immigrants					
Montornès del Vallès	344	328	34	110	816
TOTAL	344	328	34	110	816

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

Característiques de la població

Població estrangera per sexe i edat

Montornès del Vallès

Any: 2004

Edat	Homes	Dones	Total
De 0 a 15 anys	150	165	315
De 16 a 64 anys	662	383	1045
De 65 anys i més	9	8	17
TOTAL	821	556	1377

Font de les dades: Web INE. Padró continu

Dels 14.065 habitants de Montornès del Vallès n'hi ha 1.377 d'estrangers, la qual cosa vol dir que un 9'8% de la població es nascuda fora de l'Estat, un percentatge gens menyspreable. L'estranger majoritari és home entre 16 i 64 anys, seguint-li les dones i els nens. No hi ha gairebé, però, persones de la tercera edat dins d'aquest col·lectiu.

Característiques de la població

Població segons nacionalitat i sexe

Montornès del Vallès

Any: 2004 (Continents)

Àmbit geogràfic	Homes	Dones	Total
Total Espanyols	6368	6320	12688
Africa	661	365	1026
Amèrica	90	116	206
Àsia	16	19	35
Europa	54	55	109
Resta del món	0	1	1
Total Estrangers	821	556	1377
Total població	7189	6876	14065

Font de les dades: Web INE. Padró continu

Pel que respecta al continent d'origen, els més nombrosos són els africans. Dins d'aquest hi ha gairebé el doble d'homes que de dones. Li segueixen els provinents d'Amèrica i, en tercer lloc, dels de la resta d'Europa.

Pel que respecta al nivell d'instrucció, comentar que tan sols el 2'4 % de la població té estudis superiors, davant el 5'4 % que no té cap tipus d'instrucció.

Una altra dada interessant és la que ens proporciona el coneixement de català de la població. En aquest indicador podem destacar la dada de que el 9,8 % de la població no entén el nostre idioma.

Característiques de la població Població segons coneixement del català

Montornès del Vallès

Any: 2001

Municipi	L'entén	El sap parlar	El sap llegir	El sap escriure	No l'entén
Població de 2 anys i més					
Montornès del Vallès	11301	8317	8429	5126	1228
TOTAL	11301	8317	8429	5126	1228

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

Característiques de la població Població segons nivell d'instrucció

Montornès del Vallès

Any: 2001

Nivell d'instrucció	Nombre
No sap llegir o escriure	631
Primària incompleta	1489
EGB 1a Etapa	3202
EGB 2a Etapa	3256
FP 1r Grau	739
FP 2n Grau	678
BUP i COU	829
Títol mitjà	386
Títol superior	293
TOTAL	11503

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

Un altre aspecte a tenir en compte és el de la localització del treball de la gent de Montornès. En aquest sentit destaca que el 42% dels residents a la població també hi treballa. Mentre que un 10% ho fa a Granollers i un 5,2% treballa a la població de Montmeló. Un 16% més treballa a municipis que es troben dins la mateixa comarca. Un 6,8 % treballa a la ciutat de Barcelona. Per tant podem veure que la feina dels habitants de Montornès es troba relativament a prop del municipi.

D'altra banda, destaca que hi ha molta gent que ve a treballar a Montornès des de fora: tan sols el 35,1 % dels llocs de treball de Montornès són ocupats per població resident a la mateixa població.

Mobilitat espacial de la població

Moviments per ocupacions

Municipi: Montornès del Vallès, 2001.

Ocupació: Totes

Municipi d'origen: Montornès del Vallès

Municipi destí	16-20 anys	21-25 anys	26-55 anys	56-65 anys	Total
Montornès del Vallès	135	312	1938	235	2620
Granollers	36	118	433	30	617
Barcelona	9	56	317	34	416
Montmeló	12	43	248	19	322
Resta Comarca	39	146	799	37	1021
Resta Província Barcelona	11	63	462	32	568
Resta Catalunya	2	4	7	4	17
Fora de Catalunya	19	61	397	46	523
TOTAL	263	803	4601	437	6104

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

Municipi de destí: Montornès del Vallès

Municipi origen	16-20 anys	21-25 anys	26-55 anys	56-65 anys	Total
Montornès del Vallès	135	312	1938	235	2620
Barcelona	17	73	762	89	941
Granollers	14	43	382	34	473
Montmeló	8	45	349	35	437
- Badalona	10	25	263	32	330
Resta Comarca	35	126	924	56	1141
Resta Província Barcelona	24	112	1213	127	1476
Resta Catalunya	1	3	35	6	45
TOTAL	244	739	5866	614	7463

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

Pel que fa a dades de treball destacar que l'atur enregistrat a Montornès ronda el 5'8% i que l'ocupació ha experimentat una millora en aquests darrers anys, amb un major avançament en la contractació femenina que masculina. Cal tenir present que l'atur ha baixat de l'ordre d'un 2'9 % en termes globals.

Població en relació amb l'activitat

Síntesi per sexe i edat

Montornès del Vallès, 2001.

	16-24 anys	25-39 anys	40-54 anys	55-64 anys	65-99 anys	Total
Població de 16 anys i més	1842	3662	2525	1203	1478	10710
Ocupats	1068	2859	1742	437	78	6184
Busquen la primera ocupació	59	35	16	1	0	111
Desocupats amb ocupació anterior		131	277	159	71	2
640						
Total desocupats	190	312	175	72	2	751
Total actius	1258	3171	1917	509	80	6935
Servei militar	0	0	0	0	0	0
Jubilats o pensionistes	0	2	40	265	1104	1411
Incapacitats permanents	6	35	73	89	49	252
Escolars i estudiants	641	80	35	18	13	2414
Feines de la llar	30	287	399	285	195	1196
Altres situacions	46	87	61	37	37	648
Total inactius	723	491	608	694	1398	5921
Població total	1981	3662	2525	1203	1478	12856

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya. Enquesta padronal

Producte interior brut

Producte interior brut

Montornès del Vallès

Any: 1996

Municipi
(Milions de ptes.)
Montornès del Vallès

PIB(pm)
49278

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

Contractació registrada

Comparació de períodes

Montornès del Vallès

Sexe	2004, Octubre	2005, Octubre	Variació	% 2004,
Octubre	% 2005, Octubre	%Variació		
Homes	188	405	217	65.96%
Dones	97	351	254	34.04%
TOTAL	285	756	471	100.00%
			100.00%	165.26%

Font de les dades: Dpt de Treball de la Generalitat

Atur registrat

Comparació de períodes

Montornès del Vallès

Sexe	2005, Setembre	2005, Octubre	Variació	% 2005, Setembre	% 2005, Octubre
%Variació					
Homes	289	280	-9	46.61%	46.51%
Dones	331	322	-9	53.39%	53.49%
TOTAL	620	602	-18	100.00%	-2.90%

Font de les dades: Dpt. de Treball de la Generalitat

L'activitat econòmica principal, des del punt de vista de la quantitat d'empreses o professionals que s'hi dediquen és el del comerç que representa el 45% de les llicències d'activitat, seguida de la construcció amb un 14,8 %. Evidentment aquestes xifres indiquen que existeix una gran quantitat de petites empreses. En aquest sentit, el fet que de tots els tipus d'empreses el 57,17% estigui format per professionals autònoms ens indiquen una escassa capitalització per part de gran quantitat de petites empreses. Aquest fet contrasta amb la presència d'un 7'3% de societats anònimes, les infraestructures de les quals són, òbviament, de molt major volum que les de les altres, però en canvi no generen teixit ciutadà, que és el que ens interessa als nostres efectes. Indicar, així mateix, el caràcter gairebé residual de l'explotació agrícola del municipi.

Empreses i professionals

Empreses per codi IAE.

Montornès del Vallès

Any: 1998 Dígits IAE: 1 Rang IAE: Des de Fins a

Codi IAE	Descripció	Nombre d'activitats
1	ENERGIA Y AGUA	3
2	EXTRACC.Y TRANSFORM.MINERALES NO ENERGETICOS. INDUST.QUIMICA	23
3	INDUSTR.TRANFORMADORAS DE LOS METALES. MECANICA DE PRECISION	49
4	OTRAS INDUSTRIAS MANUFACTURERAS	59
5	CONSTRUCCION	154
6	COMERCIO, RESTAURANTES Y HOSPEDAJE, REPARACIONES	473
7	TRANSPORTE Y COMUNICACIONES	127
8	INSTITUC.FINANC.,SEGUROS,SERV.PRESTADOS A EMPRESAS. ALQUILER	72
9	OTROS SERVICIOS	76
TOTAL		1036

Font de les dades: Cambra de Comerç

Entitats financeres

Montornès del Vallès

Any: 2002

Municipi	Caixes	Bancs	Total
Montornès del Vallès	11	4	15
TOTAL	11	4	15

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

Establiments

Establ. d'empreses i professionals per sectors d'act.

Montornès del Vallès

Any:2002

Branca d'activitat	Nombre
Indústria	128
Construcció	168
Comerç al detall	180
Serveis	451
Professionals i artistes	73

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

Empreses i professionals

Nombre d'empreses per règim jurídic

Montornès del Vallès

Any: 2002

Municipi	Persona Física	Societat					
Anònima	Societat						
Limitada	Comunitat						
de Bèns	Societat						
Cooperativa	Altres	Total					
Montornès del Vallès	474	61	219	1	5	69	829
TOTAL	474	61	219	1	5	69	829

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

Cens Agrari

Agricultura: Nombre d'explotacions i superfície censada

Montornès del Vallès

Any: 1999 (Explotacions)

Municipi	Sense Terres	Total	Amb Terres				
terres			Amb ramad.	Sense ramad.	Total	Amb SAU	Amb altres
Montornès del Vallès	0		34	5	29	34	33
11							
TOTAL	0	34	5	29	34	33	11

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

Parc d'automòbils

Montornès del Vallès

Any: 2003

Municipi	Turismes	Motocicletes	Camions i			
furgonetes	Tractors					
industrials	Autobusos					
i altres	Total					
Montornès del Vallès	6300	513	1218	131	281	8443
TOTAL	6300	513	1218	131	281	8443

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

Impost de béns immobles

Impost de béns immobles de naturalesa urbana

Montornès del Vallès

Any: 2003

Municipi rebut (Milers d'euros)	Nombre de Quota Íntegra Deute Tributari		
Montornès del Vallès	8016	2349	2349
TOTAL	8016	2349	2349

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

Llars

Llars segons nombre de persones

Montornès del Vallès

Any: 2001

Municipi	Dimensió de la llar						Total
	De 1	De 2	De 3	De 4	De 5	De 6 i més	
Montornès del Vallès	705	1209	1048	1027	289	161	4439
TOTAL	705	1209	1048	1027	289	161	4439

Font de les dades: Cens 2001, Institut d'Estadística de Catalunya

Habitatge, Edificis i Locals

Edificis segons al seu nombre de plantes

Montornès del Vallès

Any: 2001

Nombre Plantes	Nombre
Una Planta	483
Dues Plantes	835
Tres Plantes	220
Quatre Plantes	56
Cinc Plantes	54
Sis Plantes	144
Set Plantes	42
Vuit i més	4
Total	1838

Font de les dades: Idescat

De la composició dels habitatges, destacaria la gran presència de cases de planta baixa i planta baixa i pis, les quals representen el 71'70 % de tots els edificis de Montornès. L'habitatge més habitual a Montornès (51,27%) té entre 70 i 99 metres quadrats, seguit dels que es troben entre 50 i 69 metres quadrats, els quals representen el 23,56% del total. Aquestes dimensions les podríem qualificar de mitjanes.

El règim de propietat habitual és el de la propietat. El lloguer representa, tan sols, el 9'4% del total. El problema més destacat dels habitatges, segons la percepció dels usuaris és el de la manca de zones verdes.

Habitatge, Edificis i Locals

Habitatges principals per problemes a l'habitatge

Montornès del Vallès

Any: 2001

Problemes		Nombre
Sorolls	Si	1854
	No	2585
Contaminació	Si	1418
	No	3021
Poca Neteja	Si	2430
	No	2009
Comunicacions Dolentes	Si	1594
	No	2845
Pocques Zones Verdes	Si	2530
	No	1909
Delinqüència	Si	980
	No	3459
Manca de Serveis	Si	55
	No	4384
Total		4439

Font de les dades: Idescat

Habitatge, Edificis i Locals

Habitatges principals segons el règim de tinença

Montornès del Vallès

Any: 2001

Règim Tinença	Nombre
Propietat Pagada	1980
Propietat Pagaments Pendants	1845
Propietat Herència o Donació	80
Lloguer	420
Altres	114
Total	4439

Font de les dades: Idescat

Habitatge, Edificis i Locals

Habitatges principals segons la superfície útil

Montornès del Vallès

Any: 2001

Municipi	Fins a 49 (m²)	De 50 a 69 (m²)	De 70 a 99 (m²)	De 100 a 129 (m²)	Mes de 130 (m²)
Total					
Montornès del Vallès	222	1046	2276	579	316
TOTAL	222	1046	2276	579	316
					4439

Font de les dades: Idescat

Habitatge, Edificis i Locals

Locals per tipus

Montornès del Vallès

Any: 2001

Tipus	Nombre
Equipaments de Salut	16
Equipaments Educatius	11
Equipaments Benestar Social	5
Equipaments Culturals Esportius	31
Locals Comercials	492
Oficines	67
Locals Industrials	174
Locals Agraris	1
No Aplicable	220
Total	1017

Font de les dades: Idescat

Montornès del Vallès disposa de 31 equipaments declarats com a culturals i esportius i 11 d'educatius. De tota manera, pel que respecta als educatius, en realitat es tracta d'11 línies d'escolarització en 4 centres. Pel que respecta als culturals i esportius, cal dir que aquests són bàsicament esportius, quedant reduïts els culturals, segons l'estadística oficial, a dos equipaments.

□

Equipaments culturals

Biblioteques per titularitat i tipologia

Montornès del Vallès

Any: 2000

Municipi	Biblioteca						
Catalunya	Públiques						
car. general	Altres						
públiques	Universitàries	No					
universitàries	Especialitz.	Total					
Montornès del Vallès	0	1	0	0	0	1	2
TOTAL	0	1	0	0	0	1	2

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

Equipaments esportius

Montornès del Vallès

Any: 2001

Equipament	Nombre
Pistes poliesportives a l'aire lliure (>400 m2)	6
Pistes de tennis (>400 m2)	14
Frontons (>200 m2)	1
Camps de futbol, rugbi, hoquei, etc. (>4.000 m2)	2
Pistes poliesportives en pavellons (>400 m2)	1
Espais esportius en sales (>50 m2)	6
Vasos de piscines a l'aire lliure (>50 m2)	7
Vasos de piscines cobertes (>50 m2)	2
Pistes d'atletisme (200, 300 i 400 metres de corda)	1
Altres espais convencionals (petanca, esquaix, etc.)	3
Altres tipus singulars (pistes d'esquí, camps de golf, etc.)	0
Altres espais petits (pistes petites, esplanades, etc.)	6
TOTAL	49

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

Educació

Places i centres d'educació infantil

Montornès del Vallès

Any: 2002 **Sector:** Públic

Municipi	Centres	Grups	Alumnes
Montornès del Vallès	4	17	368
TOTAL	4	17	368

Font de les dades: Institut d'Estadística de Catalunya

2. CRITERIS D'INTERVENCIÓ

Es pot dir que aquest treball consisteix en una **taxonomia**, per tant es tracta d'una tasca d'**identificació, classificació i descripció d'elements de patrimoni cultural i natural** existents en el terme municipal per tal de crear un inventari dels mateixos.

L'inventari es presenta doncs, com a un **instrument que pot créixer o bé disminuir ja sigui per addició o subtracció d'informació o bé per variació de criteris**. En aquest sentit resulta un element viu i adaptable a les noves necessitats i als avenços del coneixement constituint una base que permet obrir línies de treball més elaborades.

Per tant, cal deixar clar que aquesta feina **no és ni una recerca**, amb uns objectius i unes conclusions finals (encara que s'hagin utilitzat coneixements i procediments científics per a realitzar-la), **com tampoc es tracta d'un catàleg del patrimoni de Montornès del Vallès**, el qual hauria de portar unes categories i proteccions determinades. Es tracta, això si, d'una base per a poder realitzar tant tasques d'investigació com de protecció. Però no és tan sols això, si no que també pot ser un bon instrument per a la gestió, la difusió i la informació del patrimoni del municipi, entre d'altres utilitats.

Els criteris generals per a l'execució d'aquest inventari han estat:

2.1. Criteris generals

- ❑ Diversitat
- ❑ Quotidianitat
- ❑ Exhaustivitat
- ❑ Individualització
- ❑ Atemporalitat

2.1.1. Diversitat

El criteri principal, a l'hora d'executar el treball ha estat el de la diversitat. S'ha tractat de reunir en l'inventari el major nombre possible d'elements de diferent tipologia: des de la TORRE DEL TELÈGRAF o el CASTELLUM DE CAN TACÓ – CAN ROÏNA fins a CAN BOSQUERONS, passant pel NUCLI ANTIC, MOLÍ DE VENT DE CAN VILARÓ, ESCULTURES, FONS DE L'ARXIU fins al BOSC DE RIBERA AL BESÒS per posar alguns exemples.

Aquest principi es troba a la base del coneixement i valoració d'objectes, creacions humanes, paisatges, elements, sistemes o grups que formen part d'una riquesa cultural que s'enfronta a un perillós procés de globalització que està envaint la nostra cultura i en contra del qual s'alça de manera natural en les seves singularitats el nostre variat patrimoni .

2.1.2. Quotidianitat

Aquest ha estat un criteri de recollida de les mostres d'un patrimoni que està allunyat de la visió elitista tradicional que portava a la inclusió d'ítems amb unes característiques massa senyalades: palaus, esglésies, i en general construccions d'una gran vàlua artística o que representaven els tombants de la història i que resumien una actitud que comportava, en definitiva, la desaparició del fet quotidià, o sigui, d'una realitat històrica igualment valuosa: la **del viure de cada dia** o, en el cas del patrimoni natural, allò que ajuda a explicar-lo i donar-li valor, que es troba íntimament lligat al criteri de partida, i que es resumeix a una paraula, la

diversitat biològica. Exemples aleatoris d'ítems introduïts poden ser les DITES I CORRANDES o l'ESTENDARD DE LA LIRA.

2.1.3. Exhaustivitat

D'altra banda, s'ha procurat la màxima enumeració dels elements d'interès, és a dir, que en la mida del possible, s'han inclòs (o bé, s'ha estudiat el fer-ho) tots aquells ítems que posseeixen algun valor patrimonial per a Montornès del Vallès. Un intens treball de camp ha escrutat amb minuciositat el territori, buscant un bon nombre d'elements patrimonials. Tot i això, alguns elements han passat a un segon ordre, d'acord amb els actuals criteris d'inclusió dins aquest inventari. Aquests elements es contemplen dins l'apartat "Elements descartats" conservant-se d'aquesta manera la informació, per si en un futur varien els criteris d'inclusió.

2.1.4. Individualització

També s'ha particularitzat al màxim els elements fitxats. És a dir, que en el treball es troben fitxes específiques d'elements que estan inclosos en altres de més generals. Una mostra, serien les corresponents a edificis del carrer de l'Estrella, els quals tenen fitxa específica a més d'una fitxa de conjunt. Un altre exemple d'entrada multinivell pot ser el del NUCLI ANTIC, el qual engloba tots els elements que s'hi troben dins, com LA RECTORIA, dins la qual trobem l'ARXIU PARROQUIAL.

2.1.5. Atemporalitat

Per un altre cantó, no s'ha tingut en compte cap barrera cronològica a l'hora de fer les inclusions d'elements a les fitxes, de manera que es troben inventariats ítems recents, com es el cas de l'estatuària urbana, el GRUP D'ESCULTURES AL PARC DELS CASTANYERS i alguns altres exemples d'art al carrer. Pel seu costat, l'arquitectura de la dècada de 1970 es troba representada per l'edifici de l'ESGLÉSIA DE LA MARE DE DEU DEL CARME.

Els criteris generals, però, queden matisats pels específics que s'han tingut en compte per a les diverses classes de patrimoni.

2.2. Criteris específics

- ❑ patrimoni contemporani
- ❑ camins tradicionals
- ❑ patrimoni arqueològic
- ❑ patrimoni arquitectònic
- ❑ patrimoni immaterial
- ❑ patrimoni natural
- ❑ toponímia

En el cas dels ítems corresponents al **patrimoni contemporani** s'ha procurat ser molt selectiu en la seva inclusió. Respecte de l'estatuària urbana, la introducció s'ha fet amb els elements de propietat municipal. Pel que fa al patrimoni arquitectònic, en general s'han seguit les directrius marcades per les anàlisis específiques de cada un dels elements.

En lo relatiu als **camins tradicionals** s'han fixat de manera individualitzada aquells que presenten part del seu traçat original, així com elements estructurals antics. S'ha de tenir en compte que algun d'aquests camins han restat integrats en carrers urbans, i alguns altres, existents en entorn rural o periurbà, es contemplen dins les fitxes del PARC DE LA SERRALADA LITORAL.

D'altra banda, s'ha mirat d'evitar incloure, per exemple, **elements festius** de recent introducció o fets festius que poden canviar molt en lapsos de temps molt curts, donada la gran vitalitat d'aquestes manifestacions.

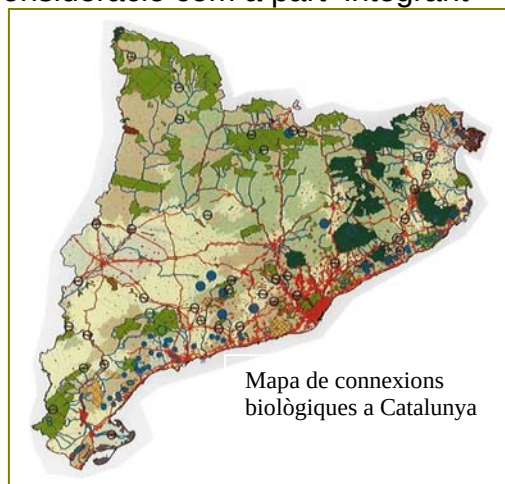
Respecte del **patrimoni arqueològic**, s'han buidat sense cap omissió i tot respectant els ítems allí inclosos, els treballs de caire administratiu proporcionats

per la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya. A més de consultar-se la bibliografia específica sobre determinats jaciments i altres obres de referència local fonamentals pel coneixement d'aquesta vessant patrimonial. Destaca, els treballs que s'estan duent a terme en aquests darrers anys al jaciment de can Tacó – can Roina.

Pel que fa al **patrimoni arquitectònic** urbà els ítems de l'inventari han estat inclosos d'acord, per un costat, amb el criteri d'exhaustivitat que resta definit a l'apartat dedicat als criteris generals d'intervenció que estan a la base de la metodologia particular del present inventari, i per l'altre amb les directrius marcades per la Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona.

Encara que un criteri general consisteix en fixar tan sols allò que existeix, en l'apartat de **patrimoni immaterial** hi ha elements que ja no estan en ús habitualment, però que per la seva naturalesa d'intangibilitat i el seu caràcter de ser elements constitutius del sentir, del fer i de la memòria col·lectiva, han estat introduïts.. S'ha d'assenyalar que en el transcurs del treball de camp s'han trobat a més algunes dades d'interès, la qual cosa fa indicar que el fet tradicional encara es manté viu en moltes memòries. Sota l'epígraf de COSTUMS DESAPAREGUTS s'ha optat per incloure tots aquells elements de transmissió oral que formen part del fet patrimonial del municipi, i s'ha fet així per considerar que es tracta d'elements relativament aïllats dins un sistema general, actualment força perdut, del qual poden ser les darreres restes.

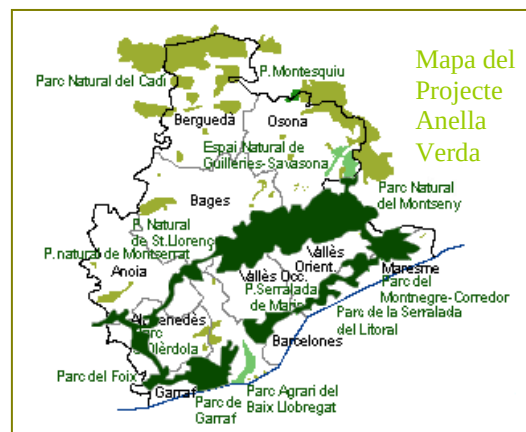
Pel que respecta al **patrimoni natural**, els ítems corresponents a aquest àmbit s'han inclòs des de l'òptica de la seva consideració com a part integrant d'un ecosistema interrelacionat i d'abast supralocal, d'acord amb les teories actuals del patrimoni ecològic, les quals busquen la conservació de la diversitat biològica, més que de determinades espècies isolades o paisatges d'estètica naturalística. En aquest sentit, s'ha procurat identificar espais on

encara es produeixen processos que ajuden a la sostenibilitat ecològica del territori.

Per tant, també, s'han tingut en consideració els paràmetres de connectivitat i connectància ecològica com a elements importants a l'hora de fixar una zona com d'interès natural, ja que aquests constitueixen, en definitiva, una de les bases per a la conservació a mig termini del patrimoni natural català. D'aquesta manera, es considera que el territori de Montornès del Vallès forma part de la xarxa de connexió entre la Serralada Litoral i la Prelitoral i, per tant, són importants els elements que encara ajuden a mantenir aquesta connectivitat entre ambdós sistemes muntanyosos.

Aquestes zones, que es consideren com a part d'un continu espacial que té el seu nexa principal pels rius i rieres de Montornès, es poden considerar com a connectors biològics a considerar dins el projecte **Anella Verda** que, en col·laboració amb més d'un centenar de municipis, impulsa la Diputació de Barcelona contemplant una retícula d'espais naturals interconnectats, profundament integrada també en la retícula urbana que conforma la corona de ciutats que envolten Barcelona des de Vilanova i la Geltrú fins a Mataró, passant per Vilafranca del Penedès, Sant Sadurní d'Anoia, Terrassa, Sabadell i Montornès del Vallès. Es tracta de 150.000 hectàrees d'espais naturals entesos com component d'un ecosistema urbà que supera els 3.000 Km2 i que conté el 70% de la població de Catalunya. L'objectiu del projecte Anella Verda és també el de la millora de la qualitat de vida d'aquests 4.200.000 d'habitants de l'àmbit metropolità de Barcelona.

La delimitació i preservació dels corredors ecològics de connexió dels diversos espais naturals protegits que constitueixen l'Anella Verda és un element substancial del projecte. Aquesta retícula de connectors, bàsicament, està constituïda per l'espai agrari i forestal i pels dos únics corredors naturals de domini públic que, de forma contínua, vertebrin el territori: la xarxa fluvial i la xarxa de camins ramaders. D'altra banda, s'ha considerat d'una gran vàlua dins el patrimoni natural el sistema agroforestal, concretat d'una manera encara de pes en el conjunt patrimonial del municipi en la zona de la PLANA DE CAN VILARÓ. Aquest patrimoni es considera un producte cultural, en tant en quant a Catalunya només subsisteix on no ha estat ocupat per altres usos.

Respecte de la **toponímia** s'ha de dir que els noms emprats són els recollits tant al treball de camp com a les indicacions realitzades des de l'arxiu i l'ajuntament. Una altra font toponomàstica de gran valor han estat les entrevistes de camp. S'ha procurat detectar els topònims més tradicionals, acudint a informacions de gent gran, molt arrelada a la vida i la història del municipi. En alguns casos s'ha fet expressió de diversos topònims en la denominació, doncs s'ha considerat la seva utilitat dins el fet històric de l'element, i també s'han considerat els antics noms coneguts dels carrers. De vegades, quan es parla de conjunts arquitectònics, en ocasions tan sols s'han pogut esbrinar un o més d'un dels seus noms tradicionals, dels quals es fa esment.

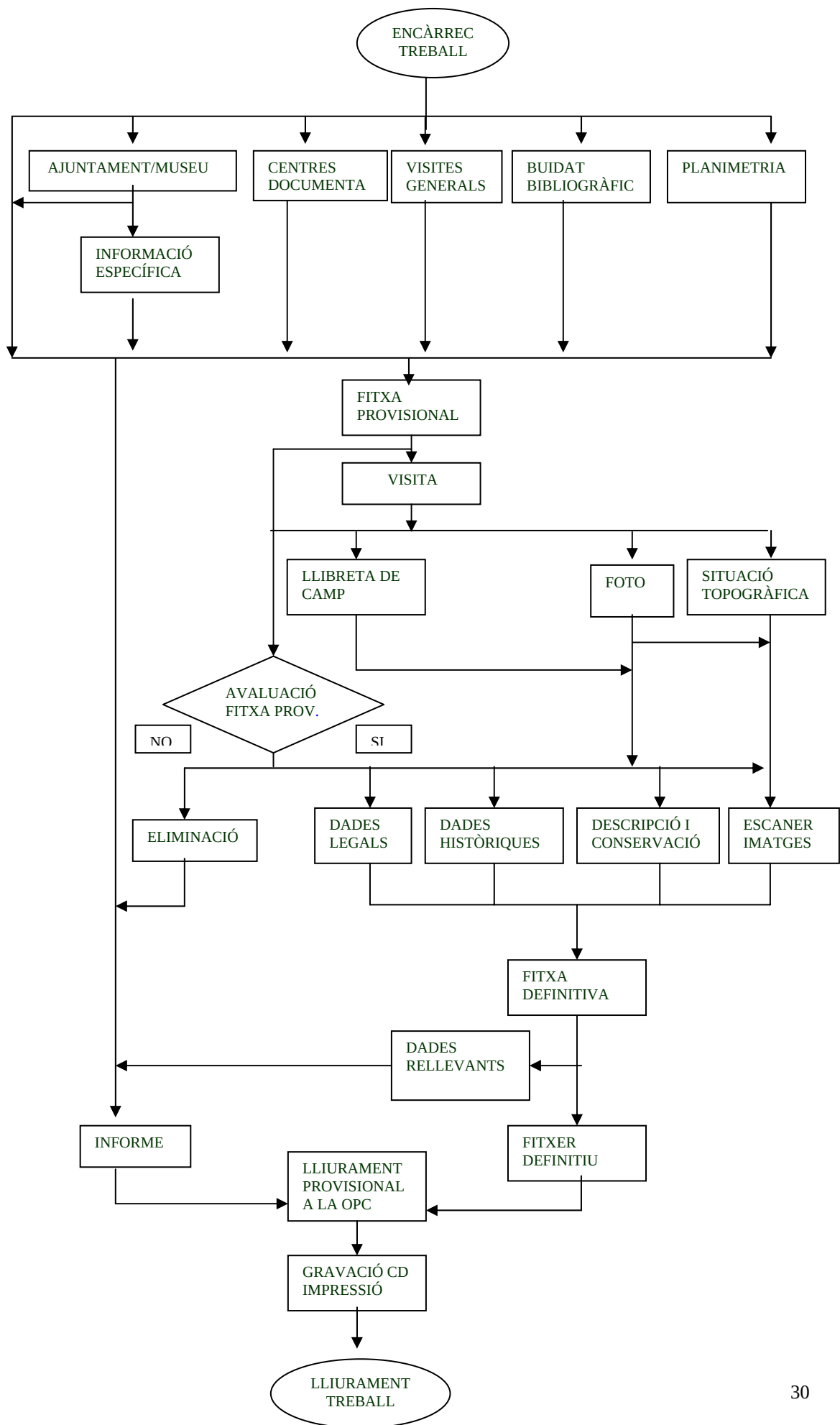
3. PROCESSOS DE TREBALL

Pel que respecta als processos emprats per a la confecció del treball es resumeixen en les divuit operacions que es detallen de manera desenvolupada, tant en les descripcions que es fan de cada una d'elles, i que es presenten a continuació, com en el diagrama de flux que s'ofereix amb posterioritat. Es tracta d'un procediment homogeneïtzat, encara que flexible, que permet un sistema de gestió de qualitat de la informació:

1. Reunió amb els responsables de l'Ajuntament i de l'Arxiu on es van fer una sèrie d'orientacions inicials.
2. Consulta de bibliografia, tant obres generals de referència, com específica sobre Montornès del Vallès. Ha estat una documentació de gran interès la relativa als documents de caire administratiu sobre el patrimoni arquitectònic i arqueològic, facilitat per la Generalitat de Catalunya, encara que el fet de disposar molt tardanament d'aquesta informació ha endarrerit molt en el temps la feina i en general tots els processos paral·lels.
3. Consulta de centres de documentació i informació sectorials i temàtics.
4. Visites d'immersió al municipi, recollint informació de veïns, botiguers, etc., tot passejant pel terme municipal i molt intensament pels carrers del nucli urbà.
5. Examen de la planimetria lliurada per l'Ajuntament.
6. Consulta als col·laboradors de l'inventari, Sr. Nicolau Guanyabens i Dept. De Medi Ambient i als informants detectats en el decurs del treball de camp.
7. Confecció de fitxes provisionals amb un encapçalament i primer buidat de dades d'un primer grup de fitxes a partir de la informació recollida fins aleshores.
8. Inclusió de dades en el primer esborrany d'informe.
9. A partir d'aquest moment tenen lloc diversos processos en paral·lel, en funció dels diferents estats en que es trobaven les fitxes en cada moment i que es perllongaran fins a la finalització de l'inventari. Es van dur a terme visites específiques en les que es procedia a anotar les dades obtingudes en una llibreta de camp, es feien fotografies i es marcaven els punts sobre la

planimetria. En molts casos la visita a un element determinat obria les portes al fitxatge de nous elements no detectats prèviament.

10. Seguidament s'iniciava un procés de consultes personals, documentals i bibliogràfiques per tal de procedir a l'avaluació de les informacions obtingudes sobre les fitxes i, a partir d'aquestes, al fitxatge definitiu de l'element o bé a l'eliminació de la fitxa.
11. Si es triava l'eliminació les dades s'incloïen a l'informe, de manera que finalment van restar eliminats vuitanta elements que havien estat examinats, dels quals s'inclou la informació en l'apartat corresponent de l'informe que acompanya a l'inventari.
12. Si s'optava pel fitxatge definitiu, en primer lloc es processaven les imatges i seguidament es procedia a la localització de l'element en coordenades UTM i ambdues documentacions s'introduïen a la fitxa.
13. El pas següent era la incorporació de la resta d'informacions bibliogràfiques perfectament organitzades, bàsicament les relatives a les dades històriques de l'element.
14. Es procedia així mateix, a la descripció dels ítems i a omplir les caselles corresponents a les dades observables dels mateixos.
15. Per últim s'esbrinaven les dades de propietat legal dels elements, cas de tenir-ne. Amb aquesta operació la fitxa es considerava definitivament acabada.
16. Les dades rellevants de les fitxes han servit, així mateix, per a la redacció definitiva d'aquest informe.
17. Els darrers processos han consistit en la gravació del fitxer i de l'informe en un CD que ha de comptar amb el vist i plau de la Oficina de Patrimoni Cultural, abans de procedir a la seva impressió per triplicat sobre paper, com a pas previ al definitiu
18. Lliurament del treball

4. REALITZACIÓ DEL TREBALL

4.1. La base de dades de l'inventari de patrimoni cultural

La tasca s'ha dut a terme d'acord amb els processos de treball descrits en l'apartat anterior, tot redactant la informació marcada en la fitxa electrònica de l'Inventari de Patrimoni Cultural d'acord amb les indicacions de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona. Cal ressaltar, respecte del seu ús, la comoditat que representa el fet de que sigui electrònica, i oferir una alta versatilitat, a més d'una extraordinària capacitat d'emmagatzematge d'informació.

La informació obtinguda en el treball compilador, es tradueix en l'obertura d'ítems que constitueixen cadascuna de les fitxes de suport electrònic que es troben dins d'una aplicació del programari Microsoft Access de Windows.

La fitxa, que en versió impresa consta com a mínim de dues pàgines, integra la següent informació¹:

Nom del fitxer	Inventari del Patrimoni Cultural
Nom del municipi	Sempre Montornès del Vallès, es clar, l'objecte del present inventari
Nom de la institució que fa el treball	Diputació de Barcelona. Àrea de Cultura. Oficina de Patrimoni Cultural.
Codi	Respon a una numeració tancada, i fa referència als àmbits patrimonials que figuren dins l'apartat que s'inicia amb el nom "àmbit" i als subàmbits, que s'apunten dins l'entrefilet que conté les dades que figuren sota l'epígraf "tipologia" (veure, doncs, els apartats Àmbit i Tipologia).
Núm. Fitxa	Té caràcter aleatori, i tan sols serveix per donar ordre de registre a l'inventari.

¹ Aquesta informació prové bàsicament de les instruccions d'ús oferides per l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, any 2002.

Àmbit

Aquest apartat es important doncs classifica patrimonialment l'element dins unes categories prèviament establertes i que s'anomenen amb un codi al que es fa referència al començament de la fitxa. Aquestes són les següents:

- 1.-Patrimoni immoble
- 2.-Patrimoni moble
- 3.-Patrimoni documental
- 4.-Patrimoni immaterial
- 5.-Patrimoni natural

Denominació

Es poden trobar varies. En primer lloc apareix el nom predominant o amb el qual es coneix actualment el be, al que s'afegeixen, si cal, altres denominacions de vegades també actuals o històriques que mereixin destacar-se en aquest apartat, en el cas de que es coneguin. Pel que fa als edificis que han estat inclous en el catàleg de patrimoni s'ha procurat respectar la denominació allí proposada.

Ubicació

S'assenyala l'indret, el barri, la zona i/o l'adreça.

Titularitat

Es refereix a la propietat, si es tracta d'un be públic o privat

Propietari i Adreça

En els casos en que es té constància, s'indica el nom, i si es possible, l'adreça del propietari.

Tipologia

Nom corresponent al codi, que es refereix al subàmbit de la tipologia d'elements (en cursiva els àmbits patrimonials als que pertanyen aquests tipus):

1.1.-Edificis

- 1.2.-Conjunts arquitectònics
- 1.3.-Elements arquitectònics.
- 1.4.- Jaciments arqueològics
- 1.5.-Obra civil

2.-Patrimoni moble

- 2.1.-Elements urbans
- 2.2.-Objectes
- 2.3.-Col·leccions

3.-Patrimoni documental

- 3.1.-Fons d'imatges
- 3.2.-Fons documentals
- 3.3.-Fons bibliogràfics

4.-Patrimoni immaterial

- 4.1.-Manifestacions festives
- 4.2.-Tècniques artesanals
- 4.3.-Tradició oral

4.4.-Música i dansa

4.5. Costumari

5.-Patrimoni natural

5.1.-Zones d'interès natural

5.2.-Espècimens botànics singulars

Ús Actual	Pot expressar-se de manera genèrica (religiós, industrial, comercial, <i>sense ús o abandonat...</i>) o més particular (habitatge, magatzem, museu, etc.)
Descripció	Inclou les característiques morfològiques del bé, detallant-se, si cal, els aspectes o components que li donen singularitat.
Observacions	En aquest camp s'esmenten aspectes col·laterals que no s'escauen en cap dels altres camps, i que es consideren necessaris com a informació a afegir a la documentació de la fitxa.
Estat Conservació	Es tracta d'una informació de molt interès que apropa al coneixement de la salut en que es presenta el bé integrat dins l'inventari. Apareix sota tres estats possibles: "bo", "regular" o "dolent".
Notes Conservació	En el segon entrefilet que segueix en la mateixa línia a l'anterior enunciat, de vegades es detalla la situació en quan a conservació, i si el seu estat ho requereix, quina es la seva patologia principal, assenyalant-se en alguns casos informació sobre restauracions patides, per exemple.
Autor	Autoria del bé, si es coneix.
Any	Any de realització del bé quan se sap amb certa exactitud, o si es tracta d'una cronologia variada es posa l'any que es considera més important pel bé i que pot fer referència de vegades a la seva creació, o si es suposa més important, a l'actuació més destacada que configura la seva morfologia.
Estil, època	Es descriu aquí el caràcter artístic en el qual s'enquadra el bé o el període històric convencional al qual pertany. De vegades, la imprecisió o dualitat d'estils fa necessari apuntar més d'un corrent estilístic.
Segle	És la centúria o centúries en que es produeix la realització del bé inventariat. S'assenyala la cronologia principal, o si cal, les dues més interessants en la morfologia d'aquest bé a través de la seva història.

Emplaçament	Descripció física i geogràfica de caire genèric de l'indret d'ubicació del bé.
Longitud	Es refereix a la situació geogràfica en coordenades de longitud en graus (°), minuts (') i segons ("). Tanmateix, s'ha obviat aquesta en favor de les coordenades UTM.
Latitud	Situació geogràfica en coordenades de latitud en graus (°), minuts (') i segons ("). De la mateixa manera que el camp anterior, aquesta informació s'ha obviat en favor de les coordenades UTM.
UTM	Situació geogràfica en coordenades UTM. S'indica el valor de les coordenades en x i y dins del mateix. S'ha utilitzat per a la situació dels elements els plànols electrònics de l'Hipermapa de Catalunya
Altitud	Situació en altura del bé respecte del nivell del mar.
Accés	Es tracta d'un camp tancat que presenta cinc opcions: • Fàcil • Difícil • Obert • Restringit • Sense accés.
Núm. negatiu	A l'haver-se realitzat la documentació fotogràfica mitjançant càmera digital, aquest camp no procedeix.
Fitxes associades	El número o números d'altres fitxes de béns o elements relacionats (per lligam físic, per que formen part d'un mateix immoble o d'un mateix conjunt, o per altres tipus de connexions, de vegades de caire simbòlic molt acusat)
Història	Informacions històriques relacionades amb el bé, de manera resumida. Aquestes informacions en un bon nombre de casos són de caire oral.
Bibliografia	Relació sistemàtica de referències bibliogràfiques en sistema Harvard d'obres que proporcionen informació sobre l'ítem en qüestió
Protecció.	El primer quadre és un camp tancat amb quatre opcions: inexistent; legal; física i, legal i física. Si el bé està protegit per algun mecanisme jurídic o administratiu, s'especifica la figura emprada en el quadre (o camp) següent.
Nº Inventari Generalitat.	Aquest apartat s'ha omplert tan sols en els casos d'inclusió del bé en algun dels Inventaris de la Generalitat, fent-s'hi la referència oportuna.

Autor Fitxa.	Les fitxes han estat omplertes per Juana María Huélamo Gabaldón, de l'empresa KuanUm.
Data reg.	Data exacta de confecció de la fitxa.
Data mod.	Aquest apartat resta buit, doncs s'ha creat amb vistes a possibles modificacions futures, posteriors al lliurament de l'Inventari.
Mapa	Planimetria parcial del terme. A la major part de les fitxes s'ha emprat el full del plànol, escala 1:5.000, "<i>Nomenclator de Montornès del Vallès</i>" de 23/VII/1997 que inclou tot el terme municipal, i que ha estat proporcionat per l'Ajuntament de Montornès del Vallès. La ubicació del bé descrit resta indicada amb sombrejat semitransparent de color verd clar, ja que el color de les llegendes del plànol és vermell. A la planimetria en paper s'ha afegit la proporcionada per l'Ajuntament de Montornès del Vallès. També s'ha utilitzat abastament la cartografia digital de l'Hipermapa de Catalunya, en les seves versions cartogràfica i d'ortofoto.
Fotografies	Les finestretes dedicades a aquesta informació gràfica hostatgen un mínim d'una imatge del bé i un màxim de tres. En algun cas, aquestes imatges són d'altres autors o han estat publicades, la qual cosa es referència -citant els autors o les fonts- a l'apartat "observacions". Pel que fa als arxius de só, ocupen també aquests espais. Per la seva reproducció s'anoten les instruccions pertinents, així mateix, a l'apartat "observacions".

4.2. Documentació i informants consultats

Són escasos els estudis històrics globals sobre el municipi. Tanmateix, una bona font d'informació ha estat l'obra de Xavier Beltran i Alcalde, un interessant recull sobre el patrimoni del municipi.

Per suposat que han estat punts de partida documents de caire administratiu com poden ser l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya, en el qual s'han hagut de destriar elements que avui dia no estan integrats dins el territori municipal, ja que estan incorporats el veí de Vilanova del Vallès, donada la seva segregació com a municipi independent. Han estat també una bona font informativa els treballs d'inventari i catalogació del patrimoni arqueològic de la Generalitat de Catalunya (Àrea de coneixement i Recerca) i el mateix Ajuntament de Montornès del Vallès.

Per a la documentació s'han utilitzat informacions i documentacions de tota mena aconseguïdes en el decurs del treball de camp (informants coneguts al carrer o al seu domicili, que han facilitat informacions d'interès d'acord amb els criteris de partida d'aquest treball) i dels següents centres i institucions:

- Arxiu Municipal de Montornès del Vallès
- Biblioteca de la Universitat de Barcelona
- Biblioteca de la Universitat Oberta de Catalunya
- Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana de la Generalitat de Catalunya (Barcelona)
- Servei de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya (Barcelona)
- Servei de Patrimoni Arqueològic de la Generalitat de Catalunya

La bibliografia consultada es pot veure a l'apartat corresponent.

Les fotografies han estat realitzades per Juana María Huélamo i Josep Maria Solias, encara que n'hi ha d'altres autors, dels que es detalla l'autoria al lloc corresponent de la fitxa en la qual apareixen inserides.

Les dades de precisió relatives a l'emplaçament: coordenades UTM i alçada han estat preses amb un aparell de navegació GPS tipus *eTrex Summit* de Garmin i, tal com ja s'ha indicat, al plànols electrònics de l'Hipermapa de Catalunya.

4.3. Elements tècnics i formats de lliurament

L'Inventari del Patrimoni Cultural de Montornès del Vallès es compon de les següents parts:

- Fitxer amb 157 registres realitzat sobre una aplicació del programari Microsoft Access en CD-ROM, en un arxiu nomenat "MONTORNÈS DEL VALLÈS".
- Informe de realització del treball fet sobre el programari Microsoft Word'2000 en CD-ROM, en un arxiu nomenat "MONTORNÈS DEL VALLÈS. Informe".

5. RESULTATS

5.1. Elements examinats

Els elements que han estat fixats són els que es relacionen a continuació en tres índexs. El primer és per ordre numèric, el segon ho és per l'àmbit i la tipologia del patrimoni i el tercer, onomàstic, per ordre alfabètic.

Com ja s'ha explicat al parlar dels processos de treball es va procedir a una avaluació de les fitxes que s'anaven obrint. El resultat d'aquesta avaluació ha estat l'eliminació d'ítems inclosos de manera provisional. En concret, el nombre total d'elements que han estat fixats en un moment o altre del decurs del treball ha estat de **164**, de les que resten **157** després del procés d'avaluació i tria, pel qual s'ha procedit a l'eliminació de **7** elements prefixats. La informació de les fitxes eliminades o bé ha estat integrada en altres de més generals o bé es presenta a continuació. Aquestes xifres indiquen les magnituds sobre les que s'ha treballat, ja que constitueixen un volum d'informació molt gran per a un inventari.

Cal tenir present que un canvi en els criteris de l'inventari possibilita que es pugui traslladar de nou la informació d'aquestes fitxes descartades a fitxes actives, llevat, evidentment, dels elements desapareguts en el transcurs i posteriorment a l'inventari. D'altra banda, si es revisa el catàleg del patrimoni pot haver-hi necessitat de recuperar informació que es trobi en fitxes descartades, per tant, aquesta s'indica a continuació, incloent, en alguns casos documentació fotogràfica de les mateixes.

5.1.1. Índex Numèric

Núm.	Denominació	Tipologia
1	BARRACA AMB POU	Edifici
2	RIU CONGOST	Zones d'interes
3	CAMP D'AVIACIÓ	Obra civil
4	BASSA DE CA L'ARNAU	Zones d'interes
5	HABITATGES SOTA CAN TACÓ/ CAN ROINA / CAN QUIRZE / CAL PASTOR	Conjunt arquitectònic
6	CAN QUIRZE / CASES SOTA CAN TACÓ - CAN ROINA	Conjunt arquitectònic
7	TORRE DEL TELÈGRAF / EL TALEGRO / TORRE DE BOSQUERONS	Edifici
8	RIU MOGENT	Zones d'interes
9	BOSC DE RIBERA AL RIU MOGENT	Zones d'interes
10	ESGLÉSIA MARE DE DEU DEL CARME	Edifici
11	CA L'ARNAU	Conjunt arquitectònic
12	TURÓ DE LES TRES CREUS	Objecte
13	REFRANYS, DITES I CORRANDES	Tradició oral
14	TURÓ DEL RAIGUER / TURÓ DE LES TRES CREUS	Zones d'interes
15	PONT DE MONTMELÓ	Obra civil
16	TURÓ DE CAN TACÓ - CAN ROINA	Jaciment
17	CAN MASFERRER	Edifici
18	SANT JAUME DE VILADÒRDILA / ERMITA DE CAN MASFERRER	Edifici
19	TORRE D'AIGUA DE CAN MASFERRER	Obra civil
20	PINEDA DE CAN PARELLADA	Zones d'interes
21	ALZINA DE REPSOL	Especimens botànics
22	MENJARS TRADICIONALS	Tècniques artesanals
23	CAMÍ ANTIC DE MONTORNÈS	Obra civil
24	REFUGI A CA L'ARNAU	Obra civil
25	CAN BOSQUERONS DE BAIX	Edifici
26	RIU BESÓS	Zones d'interes
27	BOSC DE RIBERA AL RIU BESÒS	Zones d'interes
28	CASA D'ESTIU EIG A L'AMETLLER	Edifici
29	RIERA DE VALLROMANES	Zones d'interes
30	PLANA DE CAN VILARÓ / PLA DE VILARÓ	Zones d'interes
31	CA L'AMETLLER	Conjunt arquitectònic
32	ALZINES DE CA L'AMETLLER	Especimens botànics
33	CAN VILARÓ	Edifici
34	MOLÍ DE VENT DE CAN VILARÓ	Obra civil
35	BOSC DE CAN VILARÓ	Zones d'interes

36	GRUP D'ESCULTURES AL PARC DELS CASTANYERS	Element urbà
37	ESCULTURA PARC AJUNTAMENT	Element urbà
38	MONÒLIT PARC AJUNTAMENT	Element urbà
39	PARC DELS CASTANYERS / PARC DE CAN PARERA	Zones d'interes
40	CASA BLANCA	Edifici
41	ESCULTURES PARC JOVENTUT	Element urbà
42	CREU DE LA MISSIÓ / CREU DE TERME	Element urbà
43	CA N'ALSINA	Conjunt arquitectònic
44	TORRENT DE CAN BLANCO	Zones d'interes
45	ELEMENTS MOBLES	Col.lecció
46	CAN BOSQUERONS	Edifici
47	CASTELL DE SANT MIQUEL	Conjunt arquitectònic
48	POBLAT IBÈRIC DE SANT MIQUEL	Jaciment
49	PARC DE LA SERRALADA LITORAL	Zones d'interes
50	PONT ANTIC SOBRE EL BESÒS	Obra civil
51	VINYES VELLES	Zones d'interes
52	ANTIC CAMÍ RAL	Obra civil
53	CAN COLL	Conjunt arquitectònic
54	TORRENT DE LES VINYES VELLES / TORRENT DE LA TORRE	Zones d'interes
55	CA N'OLIVER	Conjunt arquitectònic
56	CA L'HUMBERT / CAN ROCA UMBERT / CAN VINYALLONGA / MANSO VILALLONGA	Conjunt arquitectònic
57	VERGE DEL CARME	Element urbà
58	EL PEDRÓ	Element urbà
59	CAN XERRACAN	Conjunt arquitectònic
60	CAN RIBES PIERA	Edifici
61	EDIFICI D'ESTIUEIG A CAN COMES	Edifici
62	CAN SALA	Conjunt arquitectònic
63	MINA DE CAN SALA	Obra civil
64	COL·LECCIÓ DE CAN SALA	Col.lecció
65	TERMINUS AUGUSTALIS	Objecte
66	NUCLI ANTIC	Jaciment
67	EL MOLÍ	Edifici
68	ESTENDART DE LA LIRA	Objecte
69	ROURE A L'AV. MARE DE DEL CARME 2	Especimens botànics
70	MINES D'ESPAT-FLUOR	Zones d'interes
71	ARXIU MUNICIPAL DE MONTORNÈS DEL VALLÈS	Fons documental
72	CAN SAIOL	Conjunt arquitectònic
73	BOSC DE CAN SAIOL	Zones d'interes
74	CAN XEC	Edifici
75	ALZINES DE CAN XEC	Especimens botànics

76	LLEDONERS DE CAN GALBANY	Especimens botànics
77	CAN GALBANY	Conjunt arquitectònic
78	TORRENT DE LES BRUIXES	Zones d'interès
79	TORRE D'AIGUA	Obra civil
80	ERA DE CAN GALBANY	Obra civil
81	PONT DEL TORRENT DE VINYES VELLES / PONT DE LA CARRETERA	Obra civil
82	BOSC DEL CASTELL	Zones d'interès
83	CAMÍ ANTIC DE MARTORELLES	Obra civil
84	CAMÍ DE LA JUSTADA	Obra civil
85	CAMÍ ANTIC DE VALLROMANES	Obra civil
86	FONS DOCUMENTAL DE CAN MASFERRER	Fons documental
87	MANSO CALDERS / MAS CALDERS	Conjunt arquitectònic
88	CA L'ESPASSELL	Edifici
89	ANTIGUES ESCOLES / ESCOLA VELLA	Edifici
90	ESGLÉSIA DE SANT SADURNÍ	Edifici
91	RECTORIA	Edifici
92	CARRER SANT LLUÍS	Edifici
93	NUCLI ANTIC	Conjunt arquitectònic
94	HABITATGE C/11 DE SETEMBRE 45	Edifici
95	CA L'OLLER / CA L'OLLÉ	Edifici
96	CAN DORDAL	Edifici
97	XALET "LES ALZINETES" / CA LA ROSALIA	Edifici
98	CAL QUADRO	Edifici
99	FANAL	Element urbà
100	CASAL DELS AVIS/ANTIC AJUNTAMENT/TORRE DEL SENYOR RAVENTÓS	Edifici
101	VILLA RITA	Edifici
102	TORRE CARMEN / LA TORRE ALTA	Edifici
103	CONJUNT HABITATGES CARRER MAJOR 8 A 14	Conjunt arquitectònic
104	CONJUNT D'HABITATGES DEL CARRER CAPELLA	Conjunt arquitectònic
105	CONJUNT D'HABITATGES AL CARRER MAJOR/CARRER MOGENT	Conjunt arquitectònic
106	CAN CUBEROT	Jaciment
107	TURÓ DE CAN GALBANY	Jaciment
108	MONUMENT A CLAVÈ	Element urbà
109	BÒBILA DE CAN TORRENTS	Jaciment
110	BÒBILA D'EN JOCA	Jaciment
111	PLACA D'ANTONIO DE ARGILA	Element urbà
112	CAN PRIMO / CAN VILARÓ	Edifici
113	CASA DE SEBASTIÀ MONTEIS / CAN MONTEIS	Edifici
114	CARRER MAJOR / PASSATGE AJUNTAMENT	Conjunt arquitectònic

115	CAN PALETA	Conjunt arquitectònic
116	ARXIU PARROQUIAL	Fons documental
117	CAN PAPÓ	Edifici
118	HABITATGE AL CARRER DEL BRUC, NÚMERO 4	Edifici
119	CASA AL CARRER DEL BRUC NÚMERO 1/CARRER D'ONZE DE SETEMBRE NÚMERO 14	Edifici
120	CARRER DE SANT ISIDRE, NÚMEROS 3, 5 I 7	Conjunt arquitectònic
121	HABITATGE AL CARRER DE MOGENT, NÚMEROS 15-17	Edifici
122	CONJUNT D'HABITATGES AL CARRER DE SANT ISIDRE, NÚMEROS 6-8-10-14	Conjunt arquitectònic
123	CONJUNT D'HABITATGES FRANCESC MACIÀ / NARCÍS MONTURIOL	Conjunt arquitectònic
124	CARRER DE LA SAGRERA - CARRER CÉLLECS	Conjunt arquitectònic
125	CAL FERRER	Edifici
126	LA SAGRERA	Jaciment
127	PLAÇA JOAQUIM MIR	Conjunt arquitectònic
128	BAIXADA ESGLÉSIA	Conjunt arquitectònic
129	CARRER NOU	Conjunt arquitectònic
130	PASSATGE SANT SADURNÍ	Conjunt arquitectònic
131	CARRER GENERAL PRIM	Conjunt arquitectònic
132	CASES D'ESTIU EIG ALS CARRERS JOAN MIRÓ, VALLROMANES I ARAGÓ	Conjunt arquitectònic
133	BOSC DE LA MERXA	Zones d'interès
134	TURÓ DE LA SALVE	Zones d'interès
135	CAN MASFERRER	Jaciment
136	POLÍGON RIERA MARSÀ	Jaciment
137	CASA BLANCA	Jaciment
138	ALZINES DE CA L'ESPESELL	Especimens botànics
139	XALET JOAN MIRÓ 9	Edifici
140	TRANSFORMADOR	Edifici
141	BOSC DE SANTA CATERINA	Zones d'interès
142	CARRER DE L'ESTRELLA	Conjunt arquitectònic
143	CARRER ESTRELLA 21	Edifici
144	CARRER ESTRELLA 23	Edifici
145	CARRER ESTRELLA 25	Edifici
146	CARRER ESTRELLA 29	Edifici
147	CARRER ESTRELLA 31	Edifici
148	CARRER ESTRELLA 33	Edifici
149	CARRER ESTRELLA 35	Edifici
150	OBRA DE JOAQUIM MIR	Col·lecció
151	REFUGI DEL CAMP D'ATERRATGE DE 1937	Obra civil
152	COSTUMS DESAPAREGUTS	Tradició oral

153	ESCULTURA HOMENATGE A GARCIA LORCA	Element urbà
154	FONT DE SANTA CATERINA	Zones d'interès
155	COL·LECCIÓ DE SADURNÍ BLANCHART	Fons imatges
156	COL·LECCIÓ MUNICIPAL D'ART CONTEMPORANI	Col.lecció
157	PARC DEL MANSO CALDERS	Zones d'interès

5.1.2. Índex per àmbit i tipologia.

Àmbit	Tipologia	Denominació	Núm.
Patrimoni immoble	Edifici	BARRACA AMB POU	1
Patrimoni immoble	Edifici	TORRE DEL TELÈGRAF / EL TALEGRO / TORRE DE BOSQUERONS	7
Patrimoni immoble	Edifici	ESGLÉSIA MARE DE DEU DEL CARME	10
Patrimoni immoble	Edifici	CAN MASFERRER	17
Patrimoni immoble	Edifici	SANT JAUME DE VILADÒRDILA / ERMITA DE CAN MASFERRER	18
Patrimoni immoble	Edifici	CAN BOSQUERONS DE BAIX	25
Patrimoni immoble	Edifici	CASA D'ESTIUEIG A L'AMETLLER	28
Patrimoni immoble	Edifici	CAN VILARÓ	33
Patrimoni immoble	Edifici	CASA BLANCA	40
Patrimoni immoble	Edifici	CAN BOSQUERONS	46
Patrimoni immoble	Edifici	CAN RIBES PIERA	60
Patrimoni immoble	Edifici	EDIFICI D'ESTIUEIG A CAN COMES	61
Patrimoni immoble	Edifici	EL MOLÍ	67
Patrimoni immoble	Edifici	CAN XEC	74
Patrimoni immoble	Edifici	CA L'ESPASSELL	88
Patrimoni immoble	Edifici	ANTIGUES ESCOLES / ESCOLA VELLA	89
Patrimoni immoble	Edifici	ESGLÉSIA DE SANT SADURNÍ	90
Patrimoni immoble	Edifici	RECTORIA	91
Patrimoni immoble	Edifici	CARRER SANT LLUÍS	92
Patrimoni immoble	Edifici	HABITATGE C/11 DE SETEMBRE 45	94
Patrimoni immoble	Edifici	CA L'OLLER / CA L'OLLÉ	95
Patrimoni immoble	Edifici	CAN DORDAL	96
Patrimoni immoble	Edifici	XALET "LES ALZINETES" / CA LA ROSALIA	97
Patrimoni immoble	Edifici	CAL QUADRO	98
Patrimoni immoble	Edifici	CASAL DELS AVIS/ANTIC	
Patrimoni immoble	Edifici	AJUNTAMENT/TORRE DEL SENYOR	
Patrimoni immoble	Edifici	RAVENTÓS	100
Patrimoni immoble	Edifici	VILLA RITA	101
Patrimoni immoble	Edifici	TORRE CARMEN / LA TORRE ALTA	102
Patrimoni immoble	Edifici	CAN PRIMO / CAN VILARÓ	112

Patrimoni immoble	Edifici	CASA DE SEBASTIÀ MONTEIS / CAN MONTEIS	113
Patrimoni immoble	Edifici	CAN PAPÓ	117
Patrimoni immoble	Edifici	HABITATGE AL CARRER DEL BRUC, NÚMERO 4	118
Patrimoni immoble	Edifici	CASA AL CARRER DEL BRUC NÚMERO 1/CARRER D'ONZE DE SETEMBRE NÚMERO 14	119
Patrimoni immoble	Edifici	HABITATGE AL CARRER DE MOGENT, NÚMEROS 15-17	121
Patrimoni immoble	Edifici	CAL FERRER	125
Patrimoni immoble	Edifici	XALET JOAN MIRÓ 9	139
Patrimoni immoble	Edifici	TRANSFORMADOR	140
Patrimoni immoble	Edifici	CARRER ESTRELLA 21	143
Patrimoni immoble	Edifici	CARRER ESTRELLA 23	144
Patrimoni immoble	Edifici	CARRER ESTRELLA 25	145
Patrimoni immoble	Edifici	CARRER ESTRELLA 29	146
Patrimoni immoble	Edifici	CARRER ESTRELLA 31	147
Patrimoni immoble	Edifici	CARRER ESTRELLA 33	148
Patrimoni immoble	Edifici	CARRER ESTRELLA 35	149
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	HABITATGES SOTA CAN TACÓ/ CAN ROINA / CAN QUIRZE / CAL PASTOR	5
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CAN QUIRZE / CASES SOTA CAN TACÓ - CAN ROINA	6
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CA L'ARNAU	11
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CA L'AMETLLER	31
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CA N'ALSINA	43
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CASTELL DE SANT MIQUEL	47
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CAN COLL	53
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CA N'OLIVER	55
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CA L'HUMBERT / CAN ROCA UMBERT / CAN VINYALLONGA / MANSO	56
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	VILALLONGA	59
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CAN XERRACAN	62
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CAN SALA	72
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CAN SAIOL	77
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CAN GALBANY	87
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	MANSO CALDERS / MAS CALDERS	93
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	NUCLI ANTIC	103
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CONJUNT HABITATGES CARRER MAJOR 8 A 14	104
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CONJUNT D'HABITATGES DEL CARRER CAPELLA	

Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CONJUNT D'HABITATGES AL CARRER MAJOR/CARRER MOGENT	105
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER MAJOR / PASSATGE AJUNTAMENT	114
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CAN PALETA	115
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER DE SANT ISIDRE, NÚMEROS 3, 5 I 7	120
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CONJUNT D'HABITATGES AL CARRER DE SANT ISIDRE, NÚMEROS 6-8-10-14	122
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CONJUNT D'HABITATGES FRANCESC MACIÀ / NARCÍS MONTURIOL	123
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER DE LA SAGRERA - CARRER CÈLLECS	124
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	PLAÇA JOAQUIM MIR	127
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	BAIXADA ESGLÉSIA	128
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER NOU	129
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	PASSATGE SANT SADURNÍ	130
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER GENERAL PRIM	131
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CASES D'ESTIUEIG ALS CARRERS JOAN MIRÓ, VALLROMANES I ARAGÓ	132
Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER DE L'ESTRELLA	142
Patrimoni immoble	Jaciment	TURÓ DE CAN TACÓ - CAN ROINA	16
Patrimoni immoble	Jaciment	POBLAT IBÈRIC DE SANT MIQUEL	48
Patrimoni immoble	Jaciment	NUCLI ANTIC	66
Patrimoni immoble	Jaciment	CAN CUBEROT	106
Patrimoni immoble	Jaciment	TURÓ DE CAN GALBANY	107
Patrimoni immoble	Jaciment	BÒBILA DE CAN TORRENTS	109
Patrimoni immoble	Jaciment	BÒBILA D'EN JOCA	110
Patrimoni immoble	Jaciment	LA SAGRERA	126
Patrimoni immoble	Jaciment	CAN MASFERRER	135
Patrimoni immoble	Jaciment	POLÍGON RIERA MARSÀ	136
Patrimoni immoble	Jaciment	CASA BLANCA	137
Patrimoni immoble	Obra civil	CAMP D'AVIACIÓ	3
Patrimoni immoble	Obra civil	PONT DE MONTMELÓ	15
Patrimoni immoble	Obra civil	TORRE D'AIGUA DE CAN MASFERRER	19
Patrimoni immoble	Obra civil	CAMÍ ANTIC DE MONTORNÈS	23
Patrimoni immoble	Obra civil	REFUGI A CA L'ARNAU	24
Patrimoni immoble	Obra civil	MOLÍ DE VENT DE CAN VILARÓ	34
Patrimoni immoble	Obra civil	PONT ANTIC SOBRE EL BESÒS	50
Patrimoni immoble	Obra civil	ANTIC CAMÍ RAL	52
Patrimoni immoble	Obra civil	MINA DE CAN SALA	63
Patrimoni immoble	Obra civil	TORRE D'AIGUA	79

Patrimoni immoble	Obra civil	ERA DE CAN GALBANY	80
Patrimoni immoble	Obra civil	PONT DEL TORRENT DE VINYES VELLES / PONT DE LA CARRETERA	81
Patrimoni immoble	Obra civil	CAMÍ ANTIC DE MARTORELLES	83
Patrimoni immoble	Obra civil	CAMÍ DE LA JUSTADA	84
Patrimoni immoble	Obra civil	CAMÍ ANTIC DE VALLROMANES	85
Patrimoni immoble	Obra civil	REFUGI DEL CAMP D'ATERRATGE DE 1937 GRUP D'ESCULTURES AL PARC DELS CASTANYERS	151 36
Patrimoni moble	Element urbà	ESCULTURA PARC AJUNTAMENT	37
Patrimoni moble	Element urbà	MONÒLIT PARC AJUNTAMENT	38
Patrimoni moble	Element urbà	ESCULTURES PARC JOVENTUT	41
Patrimoni moble	Element urbà	CREU DE LA MISSIÓ / CREU DE TERME	42
Patrimoni moble	Element urbà	VERGE DEL CARME	57
Patrimoni moble	Element urbà	EL PEDRÓ	58
Patrimoni moble	Element urbà	FANAL	99
Patrimoni moble	Element urbà	MONUMENT A CLAVÈ	108
Patrimoni moble	Element urbà	PLACA D'ANTONIO DE ARGILA ESCULTURA HOMENATGE A GARCIA LORCA	111 153
Patrimoni moble	Objecte	TURÓ DE LES TRES CREUS	12
Patrimoni moble	Objecte	TERMINUS AUGUSTALIS	65
Patrimoni moble	Objecte	ESTENDART DE LA LIRA	68
Patrimoni moble	Col.lecció	ELEMENTS MOBLES	45
Patrimoni moble	Col.lecció	COL·LECCIÓ DE CAN SALA	64
Patrimoni moble	Col.lecció	OBRA DE JOAQUIM MIR COL·LECCIÓ MUNICIPAL D'ART CONTEMPORANI	150 156
Patrimoni documental	Fons imatges	COL·LECCIÓ DE SADURNÍ BLANCHART	155
Patrimoni documental	Fons documental	ARXIU MUNICIPAL DE MONTORNÈS DEL VALLÈS	71
Patrimoni documental	Fons documental	FONS DOCUMENTAL DE CAN MASFERRER	86
Patrimoni documental	Fons documental	ARXIU PARROQUIAL	116
Patrimoni immaterial	Tècniques artesanals	MENJARS TRADICIONALS	22
Patrimoni immaterial	Tradició oral	REFRANYS, DITES I CORRANDES	13
Patrimoni immaterial	Tradició oral	COSTUMS DESAPAREGUTS	152
Patrimoni natural	Zones d'interès	RIU CONGOST	2
Patrimoni natural	Zones d'interès	BASSA DE CA L'ARNAU	4
Patrimoni natural	Zones d'interès	RIU MOGENT	8
Patrimoni natural	Zones d'interès	BOSC DE RIBERA AL RIU MOGENT	9
Patrimoni natural	Zones d'interès	TURÓ DEL RAIGUER / TURÓ DE LES TRES	14

CREUS

Patrimoni natural	Zones d'interès	PINEDA DE CAN PARELLADA	20
Patrimoni natural	Zones d'interès	RIU BESÓS	26
Patrimoni natural	Zones d'interès	BOSC DE RIBERA AL RIU BESÒS	27
Patrimoni natural	Zones d'interès	RIERA DE VALLROMANES	29
Patrimoni natural	Zones d'interès	PLANA DE CAN VILARÓ / PLA DE VILARÓ	30
Patrimoni natural	Zones d'interès	BOSC DE CAN VILARÓ	35
Patrimoni natural	Zones d'interès	PARC DELS CASTANYERS / PARC DE CAN PARERA	39
Patrimoni natural	Zones d'interès	TORRENT DE CAN BLANCO	44
Patrimoni natural	Zones d'interès	PARC DE LA SERRALADA LITORAL	49
Patrimoni natural	Zones d'interès	VINYES VELLES	51
Patrimoni natural	Zones d'interès	TORRENT DE LES VINYES VELLES / TORRENT DE LA TORRE	54
Patrimoni natural	Zones d'interès	MINES D'ESPAT-FLUOR	70
Patrimoni natural	Zones d'interès	BOSC DE CAN SAIOL	73
Patrimoni natural	Zones d'interès	TORRENT DE LES BRUIXES	78
Patrimoni natural	Zones d'interès	BOSC DEL CASTELL	82
Patrimoni natural	Zones d'interès	BOSC DE LA MERXA	133
Patrimoni natural	Zones d'interès	TURÓ DE LA SALVE	134
Patrimoni natural	Zones d'interès	BOSC DE SANTA CATERINA	141
Patrimoni natural	Zones d'interès	FONT DE SANTA CATERINA	154
Patrimoni natural	Zones d'interès	PARC DEL MANSO CALDERS	157
Patrimoni natural	Especimens botànics	ALZINA DE REPSOL	21
Patrimoni natural	Especimens botànics	ALZINES DE CA L'AMETLLER	32
Patrimoni natural	Especimens botànics	ROURE A L'AV. MARE DE DEL CARME 2	69
Patrimoni natural	Especimens botànics	ALZINES DE CAN XEC	75
Patrimoni natural	Especimens botànics	LLEDONERS DE CAN GALBANY	76
Patrimoni natural	Especimens botànics	ALZINES DE CA L'ESPESELL	138

5.1.3. Índex onomàstic

Denominació	Tipologia	Núm.
ALZINA DE REPSOL	Especimens botànics	21
ALZINES DE CA L'AMETLLER	Especimens botànics	32
ALZINES DE CA L'ESPESELL	Especimens botànics	138
ALZINES DE CAN XEC	Especimens botànics	75

ANTIC CAMÍ RAL	Obra civil	52
ANTIGUES ESCOLES / ESCOLA VELLA	Edifici	89
ARXIU MUNICIPAL DE MONTORNÈS DEL VALLÈS	Fons documental	71
ARXIU PARROQUIAL	Fons documental	116
BAIXADA ESGLÉSIA	Conjunt arquitectònic	128
BARRACA AMB POU	Edifici	1
BASSA DE CA L'ARNAU	Zones d'interès	4
BÒBILA DE CAN TORRENTS	Jaciment	109
BÒBILA D'EN JOCA	Jaciment	110
BOSC DE CAN SAIOL	Zones d'interès	73
BOSC DE CAN VILARÓ	Zones d'interès	35
BOSC DE LA MERXA	Zones d'interès	133
BOSC DE RIBERA AL RIU BESÒS	Zones d'interès	27
BOSC DE RIBERA AL RIU MOGENT	Zones d'interès	9
BOSC DE SANTA CATERINA	Zones d'interès	141
BOSC DEL CASTELL	Zones d'interès	82
CA L'AMETLLER	Conjunt arquitectònic	31
CA L'ARNAU	Conjunt arquitectònic	11
CA L'ESPASSELL	Edifici	88
CA L'HUMBERT / CAN ROCA UMBERT / CAN VINYALLONGA / MANSO VILALLONGA	Conjunt arquitectònic	56
CA L'OLLER / CA L'OLLÉ	Edifici	95
CA N'ALSINA	Conjunt arquitectònic	43
CA N'OLIVER	Conjunt arquitectònic	55
CAL FERRER	Edifici	125
CAL QUADRO	Edifici	98
CAMÍ ANTIC DE MARTORELLES	Obra civil	83
CAMÍ ANTIC DE MONTORNÈS	Obra civil	23
CAMÍ ANTIC DE VALLROMANES	Obra civil	85
CAMÍ DE LA JUSTADA	Obra civil	84
CAMP D'AVIACIÓ	Obra civil	3
CAN BOSQUERONS	Edifici	46
CAN BOSQUERONS DE BAIX	Edifici	25
CAN COLL	Conjunt arquitectònic	53
CAN CUBEROT	Jaciment	106
CAN DORDAL	Edifici	96
CAN GALBANY	Conjunt arquitectònic	77
CAN MASFERRER	Edifici	17
CAN MASFERRER	Jaciment	135
CAN PALETA	Conjunt arquitectònic	115

CAN PAPÓ	Edifici	117
CAN PRIMO / CAN VILARÓ	Edifici	112
CAN QUIRZE / CASES SOTA CAN TACÓ - CAN ROINA	Conjunt arquitectònic	6
CAN RIBES PIERA	Edifici	60
CAN SAIOL	Conjunt arquitectònic	72
CAN SALA	Conjunt arquitectònic	62
CAN VILARÓ	Edifici	33
CAN XEC	Edifici	74
CAN XERRACAN	Conjunt arquitectònic	59
CARRER DE LA SAGRERA - CARRER CÉLLECS	Conjunt arquitectònic	124
CARRER DE L'ESTRELLA	Conjunt arquitectònic	142
CARRER DE SANT ISIDRE, NÚMEROS 3, 5 I 7	Conjunt arquitectònic	120
CARRER ESTRELLA 21	Edifici	143
CARRER ESTRELLA 23	Edifici	144
CARRER ESTRELLA 25	Edifici	145
CARRER ESTRELLA 29	Edifici	146
CARRER ESTRELLA 31	Edifici	147
CARRER ESTRELLA 33	Edifici	148
CARRER ESTRELLA 35	Edifici	149
CARRER GENERAL PRIM	Conjunt arquitectònic	131
CARRER MAJOR / PASSATGE AJUNTAMENT	Conjunt arquitectònic	114
CARRER NOU	Conjunt arquitectònic	129
CARRER SANT LLUÍS	Edifici	92
CASA AL CARRER DEL BRUC NÚMERO 1/CARRER D'ONZE DE SETEMBRE NÚMERO 14	Edifici	119
CASA BLANCA	Edifici	40
CASA BLANCA	Jaciment	137
CASA DE SEBASTIÀ MONTEIS / CAN MONTEIS	Edifici	113
CASA D'ESTIUEIG A L'AMETLLER	Edifici	28
CASAL DELS AVIS/ANTIC AJUNTAMENT/TORRE DEL SENYOR RAVENTÓS	Edifici	100
CASES D'ESTIUEIG ALS CARRERS JOAN MIRÓ, VALLROMANES I ARAGÓ	Conjunt arquitectònic	132
CASTELL DE SANT MIQUEL	Conjunt arquitectònic	47
COL·LECCIÓ DE SADURNÍ BLANCHART	Fons imatges	155
COL·LECCIÓ DE CAN SALA	Col.lecció	64
COL·LECCIÓ MUNICIPAL D'ART CONTEMPORANI	Col.lecció	156
CONJUNT D'HABITATGES AL CARRER DE SANT ISIDRE, NÚMEROS 6-8-10-14	Conjunt arquitectònic	122
CONJUNT D'HABITATGES AL CARRER MAJOR/CARRER MOGENT	Conjunt arquitectònic	105
CONJUNT D'HABITATGES DEL CARRER CAPELLA	Conjunt arquitectònic	104

CONJUNT D'HABITATGES FRANCESC MACIÀ / NARCÍS MONTURIOL	Conjunt arquitectònic	123
CONJUNT HABITATGES CARRER MAJOR 8 A 14	Conjunt arquitectònic	103
COSTUMS DESAPAREGUTS	Tradició oral	152
CREU DE LA MISSIÓ / CREU DE TERME	Element urbà	42
EDIFICI D'ESTIUEIG A CAN COMES	Edifici	61
EL MOLÍ	Edifici	67
EL PEDRÓ	Element urbà	58
ELEMENTS MOBLES	Col.lecció	45
ERA DE CAN GALBANY	Obra civil	80
ESCULTURA HOMENATGE A GARCIA LORCA	Element urbà	153
ESCULTURA PARC AJUNTAMENT	Element urbà	37
ESCULTURES PARC JOVENTUT	Element urbà	41
ESGLÉSIA DE SANT SADURNÍ	Edifici	90
ESGLÉSIA MARE DE DEU DEL CARME	Edifici	10
ESTENDART DE LA LIRA	Objecte	68
FANAL	Element urbà	99
FONS DOCUMENTAL DE CAN MASFERRER	Fons documental	86
FONT DE SANTA CATERINA	Zones d'interes	154
GRUP D'ESCULTURES AL PARC DELS CASTANYERS	Element urbà	36
HABITATGE AL CARRER DE MOGENT, NÚMEROS 15-17	Edifici	121
HABITATGE AL CARRER DEL BRUC, NÚMERO 4	Edifici	118
HABITATGE C/11 DE SETEMBRE 45	Edifici	94
HABITATGES SOTA CAN TACÓ/ CAN ROINA / CAN QUIRZE / CAL PASTOR	Conjunt arquitectònic	5
LA SAGRERA	Jaciment	126
LLEDONERS DE CAN GALBANY	Especimens botànics	76
MANSO CALDERS / MAS CALDERS	Conjunt arquitectònic	87
MENJARS TRADICIONALS	Tècniques artesanals	22
MINA DE CAN SALA	Obra civil	63
MINES D'ESPAT-FLUOR	Zones d'interes	70
MOLÍ DE VENT DE CAN VILARÓ	Obra civil	34
MONÒLIT PARC AJUNTAMENT	Element urbà	38
MONUMENT A CLAVÈ	Element urbà	108
NUCLI ANTIC	Jaciment	66
NUCLI ANTIC	Conjunt arquitectònic	93
OBRA DE JOAQUIM MIR	Col.lecció	150
PARC DE LA SERRALADA LITORAL	Zones d'interes	49
PARC DEL MANSO CALDERS	Zones d'interes	157
PARC DELS CASTANYERS / PARC DE CAN PARERA	Zones d'interes	39

PASSATGE SANT SADURNÍ	Conjunt arquitectònic	130
PINEDA DE CAN PARELLADA	Zones d'interès	20
PLACA D'ANTONIO DE ARGILA	Element urbà	111
PLAÇA JOAQUIM MIR	Conjunt arquitectònic	127
PLANA DE CAN VILARÓ / PLA DE VILARÓ	Zones d'interès	30
POBLAT IBÈRIC DE SANT MIQUEL	Jaciment	48
POLÍGON RIERA MARSÀ	Jaciment	136
PONT ANTIC SOBRE EL BESÓS	Obra civil	50
PONT DE MONTMELÓ	Obra civil	15
PONT DEL TORRENT DE VINYES VELLES / PONT DE LA CARRETERA	Obra civil	81
RECTORIA	Edifici	91
REFRANYS, DITES I CORRANDES	Tradició oral	13
REFUGI A CA L'ARNAU	Obra civil	24
REFUGI DEL CAMP D'ATERRATGE DE 1937	Obra civil	151
RIERA DE VALLROMANES	Zones d'interès	29
RIU BESÓS	Zones d'interès	26
RIU CONGOST	Zones d'interès	2
RIU MOGENT	Zones d'interès	8
ROURE A L'AV. MARE DE DEL CARME 2	Especimens botànics	69
SANT JAUME DE VILADÒRDILA / ERMITA DE CAN MASFERRER	Edifici	18
TERMINUS AUGUSTALIS	Objecte	65
TORRE CARMEN / LA TORRE ALTA	Edifici	102
TORRE D'AIGUA	Obra civil	79
TORRE D'AIGUA DE CAN MASFERRER	Obra civil	19
TORRE DEL TELÈGRAF / EL TALEGRO / TORRE DE BOSQUERONS	Edifici	7
TORRENT DE CAN BLANCO	Zones d'interès	44
TORRENT DE LES BRUIXES	Zones d'interès	78
TORRENT DE LES VINYES VELLES / TORRENT DE LA TORRE	Zones d'interès	54
TRANSFORMADOR	Edifici	140
TURÓ DE CAN GALBANY	Jaciment	107
TURÓ DE CAN TACÓ - CAN ROINA	Jaciment	16
TURÓ DE LA SALVE	Zones d'interès	134
TURÓ DE LES TRES CREUS	Objecte	12
TURÓ DEL RAIGUER / TURÓ DE LES TRES CREUS	Zones d'interès	14
VERGE DEL CARME	Element urbà	57
VILLA RITA	Edifici	101
VINYES VELLES	Zones d'interès	51

XALET "LES ALZINETES" / CA LA ROSALIA
XALET JOAN MIRÓ 9

Edifici 97
Edifici 139

5.1.4. Elements descartats

- **PASERA DEL BESÒS**
Poligon Industrial de Can Bosquerons de Baix

x 437116 y 4599852

Element Inclòs ateses les valoracions fetes des de patrimoni natural i eliminada després d'una anàlisi dels seus valors patrimonials.

Descartat a partir de les anàlisis formals i històriques de l'element.

A pocs centenars de metres aigües avall del pont que travessa el riu Besòs entre Montornès i Montmeló es troba una petita passera de fusta. Aquest pont serveix per travessar el riu entre els polígons industrials de Montmeló i Montornès.

- **BÒBILA D'EN JOCA**
Carrer Major

x 439100 y 4599356

Element descartat atesa la seva desaparició

Era la indústria més antiga de Montornès. Va conèixer successius emplaçaments i graus d'importància, començant pel forn senzill que hi havia al final de l'actual carrer Major. Quan varen construir allí els blocs de pisos actuals, van trobar-hi un ample dipòsit de cendra, del carbó que 130 anys abans havia gastat el forn. No era una bòbila completa, sinó un simple forn on només es feia la feina de fornejar.

Cap a la meitat del segle passat el va comprar en Josep Gurri, procedent de Can Joca de Parets i al cap de temps el traslladà a la Rambla de Sant Sadurni, on va instal·lar un forn més gran. Cap al 1890 el forn passà a uns metres més avall, i al 1927 es produeix un nou canvi: s'instal·la al seu lloc definitiu del Carrer Major i s'amplia a bòbila completa.

D'aquest lloc mateix se'n treia l'argila. Començant prop de Can Torrents s'anava tallant verticalment la capa argilosa, avançant paral·lelament al carrer Major. En aquest sector, el terreny original s'alçava uns quants metres sobre el seu perfil actual. En els darrers anys es va arribar a un lloc on l'argila tenia una certa quantitat de calç (que bufa i trenca les rajoles) i va caldre abandonar la veta i importar l'argila d'altres llocs.

El procés de fabricació era el següent: De primer calia preparar la terra: desterrossar-la fins a una mida petita i moldre-la amb un molí. Ja polvoritzada, es barrejava amb aigua en una màquina d'amassar, que la pastava, l'amassava i la vessava als motlles.

Les peces s'apilaven sota coberts fins que eren ben seques: una setmana a l'estiu i fins a tres a l'hivern. I ja es podien coure. Però abans calia tenir-ne de preparades una gran quantitat, perquè un forn no es pot encendre i apagar com si res. El forn cremava carbó, i les peces es posaven en piles a tot el seu voltant. Quan el cercle era complet es desenforaven les primeres rajoles, ja cuites, i s'omplia el forat amb peces noves. Un home no parava d'atendre el foc, i es rellevava amb dos més per cobrir els tres torns, dia i nit. Els altres feien el treball d'enfornar i desenfornar. Aquest era el moment més collat de feina, i es contractava eventualment personal del poble o bé especialistes que recorrien les bòbiles de fornada en fornada. La cocció de les rajoles és una reacció química dels silicats de l'argila, que a més de vitrificar-los els torna insolubles.

Nou dies triguen les rajoles a ser cuites i fredes, i aquest és el temps que trigaven els homes a descarregar i carregar una volta sencera. Calia harmonitzar els ritmes d'ambdós processos. Un forn pot seguir així indefinidament, però aquí no s'acostumaven a fer més de tres voltes, que era la quantitat de peces que es podien vendre en tres mesos.

Les peces cuites s'apilaven a l'exterior esperant els carros dels compradors. Es feien totxos, maons i ties, massissos a la vella manera. També rajoles. Aquest gènere es venia sobretot a Montmeló. També a Montornès mateix, al Raval i a Vallromanes. Des de l'any 1950 el procés es va mecanitzar.

- **CAN PARELLADA**

Camí de can Parellada

X 439513 y 4601348

Masia que constava de diversos cossos d'edificació aixecats en diversos moments històrics. Del conjunt destacava el cos central, més voluminós que la resta, al qual se li adossaven sengles cossos a E i O. La façana principal presentava quatre eixos de composició vertical. El més important estava format per la porta forana d'arc de punt rodó amb grans dovelles, sobre de la qual hi havia una finestra gòtica flamígera d'arc conopial, amb arc calat de cresteria amb motius de rosetes. Els altres eixos estaven formats per finestres amb brancals de pedra i llindes planes i escarseres.

Per sota de l'arrebossat s'endevinaven, en la planta alta una galeria amb arcs de punt rodó, similar a la que es veia a la façana posterior, en un afegit que es podria datar al segle XIX. Al costat E la casa presentava una entrada amb un espai porxat amb pilastres quadrades i una petita balustrada de fàbrica que el limitava, datable en el segle XIX. A la part alta, per sota el ràfec presentava un faldó de fusta decorada amb arquacions.

La resta de construccions estaven dedicades a treballs d'aprofitament agrari, es trobaven fets de murs de còdols i totxo massís, destacant el

celler amb arcs de punt rodó fets de totxo, que es trobava totalment enrunat.

L'arrebossat de la façana amagava estructures arquitectòniques que s'entreveïen en l'estudi dels paraments. Hauria calgut el repicat i estudi de l'edificació per fer aflorar els seus valors arquitectònics originals.

Com que Montornès havia estat un poble arraconat a la muntanya i pèssimament comunicat, amb perill a més, de que qualsevol riuada el deixés tallat de la resta de la Comarca, els veïns de Can Parellada van establir la llei que "pertanyien de vius a Montornès, i de morts a Palou", és a dir, que es feien enterrar a Palou per evitar que si es donava el cas que una defunció coincidís amb una riuada, el mort quedés uns quants dies sense enterrar" (BELTRAN I ALCALDE, 1985: 161))

Eliminada, atès que el març de 2006 es va destruir la masia i es va conservar, tan sols, una finestra de gòtic flamíger.

- **CASA**

x 438550 y 4599195

Element descartat després d'una anàlisi dels seus valors patrimonials.

Habitatge exempt allargat amb coberta a dues vessants compostat per planta baixa i pis.

- **CASA**

Carrer d'Anselm Clavé

X 438953 y 4599436

Element descartat després d'una anàlisi dels seus valors patrimonials.

Habitatge entre mitgeres de planta baixa i pis i coberta a dues vessants

- **CASES DE CAN PARELLADA**
Davant masia can Parellada

x 439467 y 4601307

Eliminades a l'haver estat enderrocades el març de 2006

Grup d'habitatges que es trobaven davant can Parellada, formant un petit barri o nucli aïllat. Es tractava de quatre habitatges adossats de tipologia tradicional. La seva alineació formava un camí que baixava cap el riu Congost i que anava cap a can Masferrer en la direcció oposada.

Les cobertes eren a dues vessants, amb ràfec simple i teula àrab. Tenien dues plantes i els buits eren rectangulars en sentit vertical. Les parets estaven arrebossades.

Totes havien estat reformades al llarg del segle XX.

Per a Beltran aquest era un dels nuclis més antics del poble, crescut a l'Alta Edat Mitjana a l'ombra de Can Masferrer, la casa senyorial d'aquest indret (BELTRAN I ALCALDE (1985: 198) .

- **DIPÒSIT D'AIGUA**

Plaça de Joaquim Mir

x 438992 y 4599154

Element descartat després d'una anàlisi dels seus valors patrimonials.

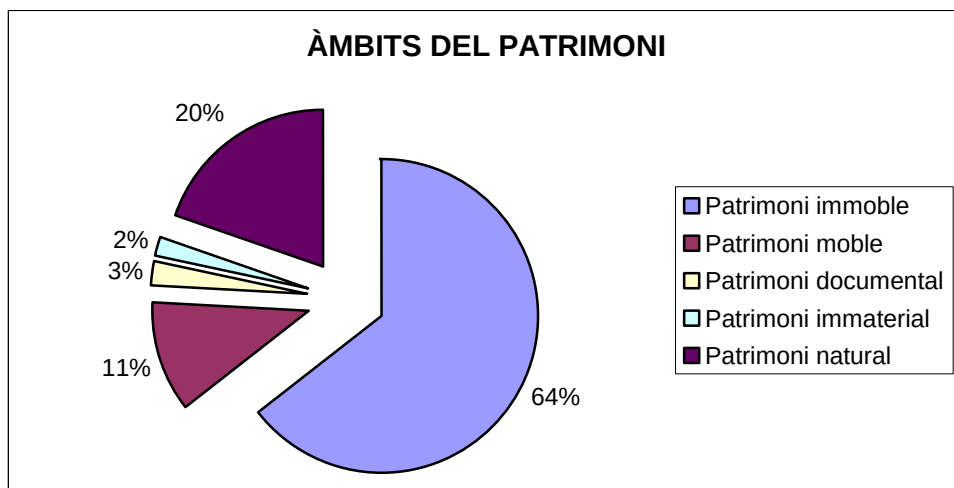
Es tracta d'un petit edifici de planta octogonal amb coberta de teules i remat de pinya.

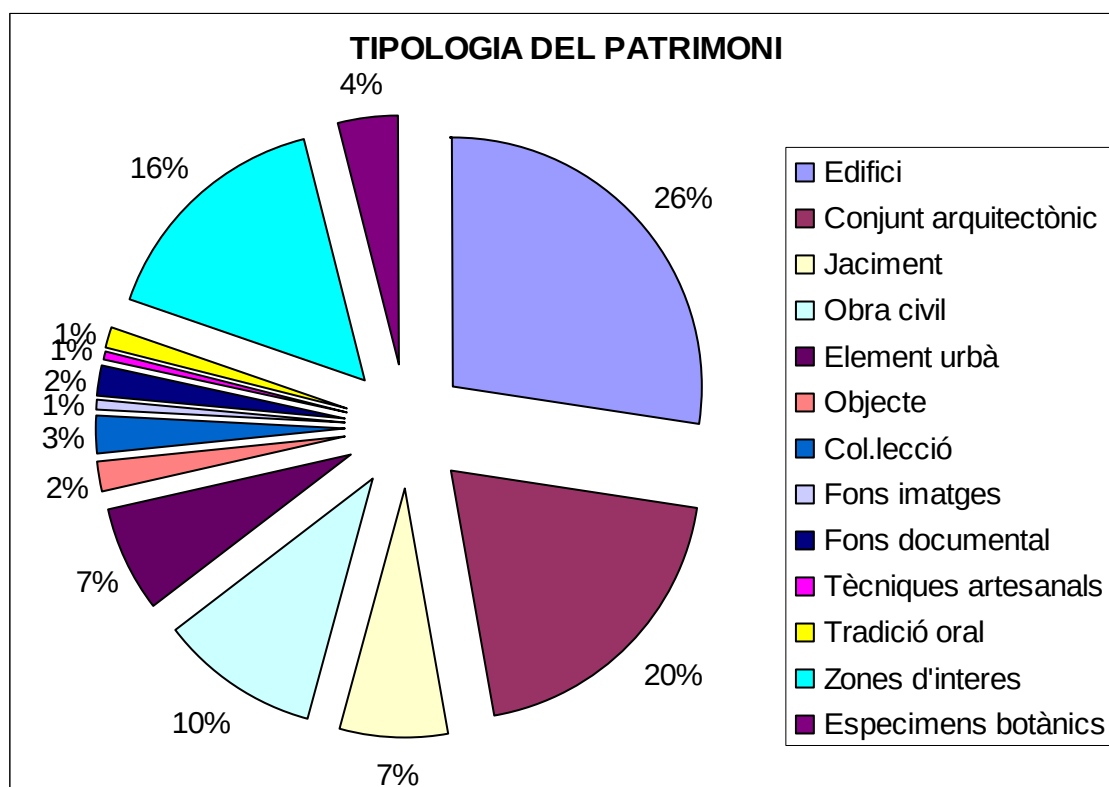
5.2. Anàlisi dels elements

Pel que respecta als àmbits patrimonials als que pertanyen els elements fixats cal destacar l'abassegadora importància que adquireix el patrimoni immoble que arriba fins el 64% del total dels elements, un dels percentatges més alts entre els municipis inventariats per l'OPC de la Diputació.

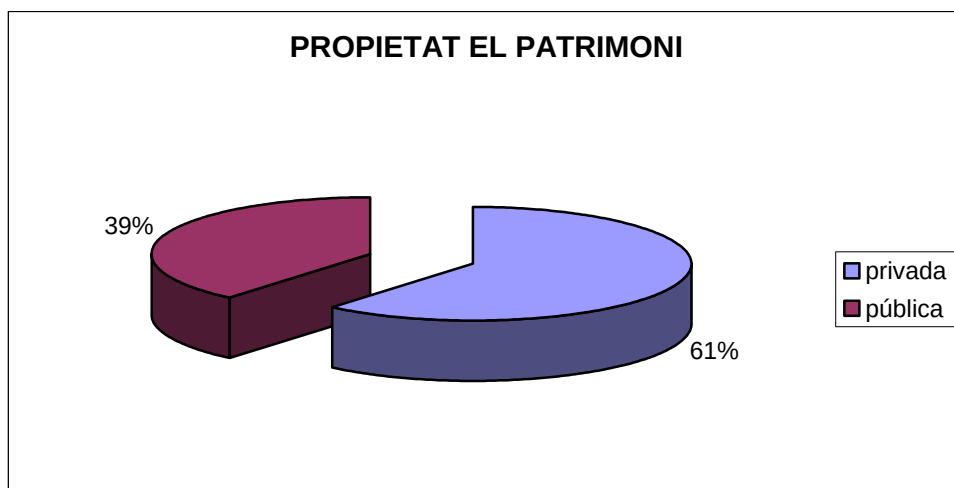

Davant d'aquesta gran quantitat d'elements els altres àmbits resten molt allunyats percentualment (encara que en números absoluts puguin resultar importants). El següent àmbit en quantitat d'items és el de patrimoni natural, amb un 20% del total, mentre que el patrimoni mòble representa un 11%, quantitat tampoc menyspreable. Els dos darrers àmbits són el documental (3%) i l'immaterial (2%) respectivament.

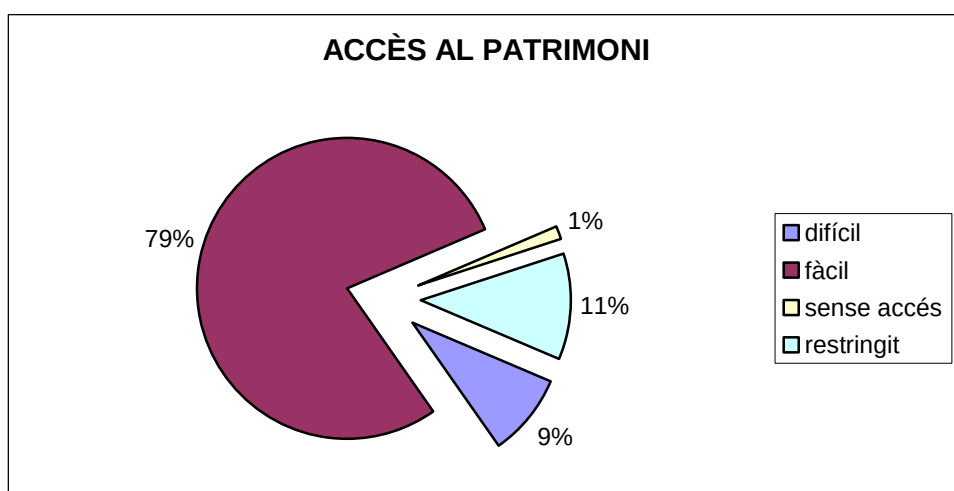
Si analitzem els elements fixats a partir de la seva tipologia (aquesta divisió es pot veure al següent gràfic) observarem com n'hi ha tres que resulten eminents sobre els altres, amb percentatges superiors al 15 %. La primera, consisteix en la tipologia d'edificis amb un volum del 26 % del total. El segon grup està constituït per l'apartat de conjunts arquitectònics amb un 20 % del total, seguit de les zones d'interès natural que representen el 16 % del total. A certa distància, amb un 10 % trobem els elements d'obra civil i amb un 7% trobem tan els jaciments com els elements urbans. Els espècimens botànics representen el 4%. A partir d'aquí van apareixent la resta de grups tipològics que van minvant, fins arribar a quantitats percentualment de l'1%.

La propietat dels elements patrimonials es predominantment privada la qual representa el 61% del total dels elements. La propietat pública representa el 39% del total. Cal tenir present però que existeixen molts elements que presenten la propietat compartida. Per exemple, cases de veïns, carrers o zones territorials, la qual cosa fa que existeixen elements amb propietats tan privades com públiques dins la mateixa fitxa. De tota manera, la importància del sector privat ens indica que cal crear planificació d'actuació específica que disposi de normes d'actuació per a tots els propietaris, tan públics com privats. .

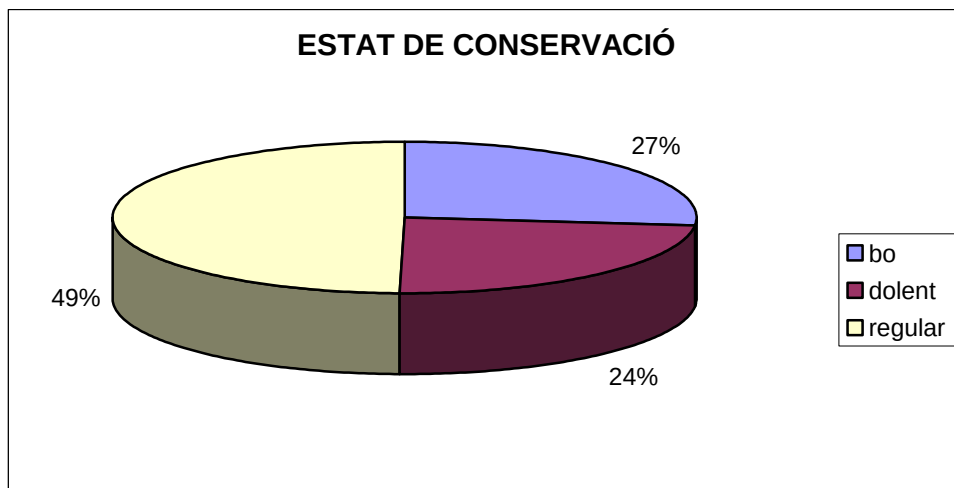

Pel que respecta a l'accés als elements inventariats cal assenyalar que es fàcil en un 79% dels casos. Aquesta xifra és extremadament alta i cal considerar-la directament derivada de la configuració del terme i territori de Montornès del Vallès, de forma suau i estructura urbana desenvolupada. L'altre grup significatiu consisteix en el d'elements amb accés difícil, el qual representa un 9% del total i que correspondria als elements que es troben a la zona de la Serralada. Els elements amb accés restringit també formen un grup important (representen l'11% del total) i correspondrien, generalment, a ítems que es troben custodiats en institucions culturals o propietats privades. Per últim, existeix un 1% d'elements sense accés..

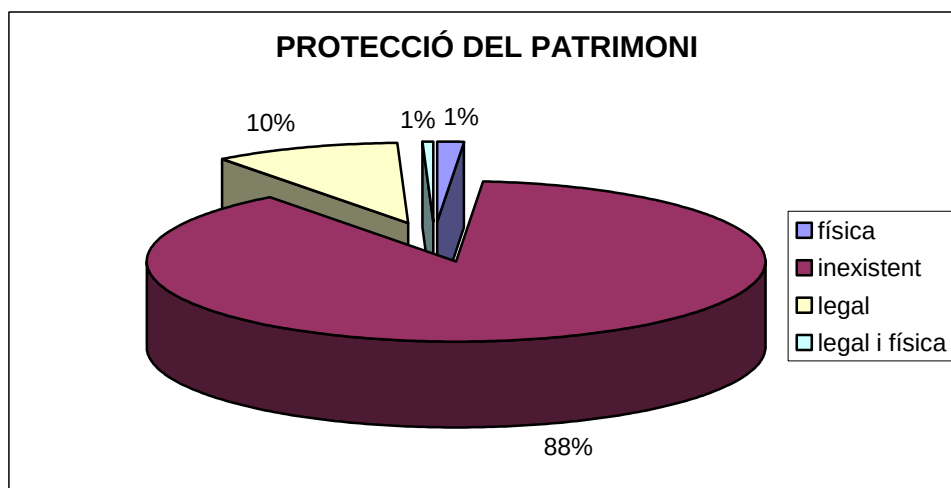

L'estat de conservació del patrimoni es reparteix en un 49% dels elements fixats que presenten un estat regular, és a dir, gairebé la meitat del total. La

resta es reparteix, gairebé a parts iguals, entre els que es troben en bon estat (27% del total) i el que es troben en mal estat (24%).

Tampoc és habitual que hi hagi tants elements amb un bon o regular estat de conservació. És degut a que bona part dels elements fixats són cases i conjunts arquitectònics en us, la qual cosa fa que hi hagi hagut un procés d'arranjament per tal d'adaptar-lo a les necessitats dels seus habitants. Es tractaria, per tant, d'una característica lligada a Montornès del Vallès.

La protecció dels elements patrimonials de Montornès del Vallès és inexistent en un 88% dels casos, mentre que tan sols un 10% gaudeix, si més no, des del punt de vista nominal, d'algun tipus de protecció legal. La protecció legal i física tan sols es dona a l'1% de la totalitat. El mateix percentatge que els elements que tenen una protecció física.

La gran quantitat d'elements desprotegits ens indica una línia clara d'actuació a realitzar per l'Ajuntament de Montornès del Vallès.

6. BIBLIOGRAFIA

AGUILAR PÉREZ, A.; MARTÍNEZ; MARTÍNEZ LORENTE, Gaspar (2003) “La telegrafía óptica en Cataluña. Estado de la cuestión”, *Scripta Nova, revista electrónica de Geografía y ciencias Sociales*. Vol. VII, núm. 137, 15 de marzo de 2003. Barcelona: Universidad de Barcelona.

ALBÓ, Núria (1994) *El Vallès Oriental*. Barcelona: Dissenys Culturals. Col·lecció: Les Comarques de Catalunya, núm. 27.

ALMAGRO, M.; SERRA RÀFOLS, J.; COLOMINAS, J. (1945) Carta Arqueològica de España. Barcelona, Madrid.

AMADES, J. (1985). *Costumari Català. El curs de l'any*. Barcelona. Edit. Salvat.

ANDRES, R.M. (1983) “Polígon industrial Riera Marsà” *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

ANDRES, R.M. (1983) “Parròquia de Ntra. Sra. Del Carme” *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

ANDRES, R.M. (1983) “Can Masferrer” *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

ANDRES, R.M. (1983) “Can Masferrer. Finestres” *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

ANDRES, R.M. (1983) “Sant Jaume de Viladòrdila (Can Masferrer)” *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

ANDRES, R.M. (1983) "Manso Vilaró" *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

ANDRES, R.M. (1983) "Molí de vent" *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

ANDRES, R.M. (1983) "Habitatge al carrer del Castell" *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

ANDRES, R.M. (1983) "Manso Calders" *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

ANDRES, R.M. (1983) "Antic Ajuntament de la Vila" *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

ANDRES, R.M. (1983) "Església Parroquial de Sant Sadurní" *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

ANDRES, R.M. (1983) "Montornès del Vallès" *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

ARRIZABALAGA BLANCH, A (1996) "El valor de la natura. La Norma Granada", *Lauro*, Núm. 12, pp. 40-46, Granollers: Museu de Granollers.

BACARÍA, A. (1983) "Can Masferrer", *Inventari del Patrimoni Arqueològic*, revisada per S. Gili, M. Tenas i Ll. Vila (1992), Generalitat de Catalunya.

BACARÍA, A. (1983) "Polígon Riera Marsà", *Inventari del Patrimoni Arqueològic*, revisada per S. Gili, M. Tenas i Ll. Vila (1992), Generalitat de Catalunya.

BACARÍA, A. (1983) "Nucli urbà", *Inventari del Patrimoni Arqueològic*, revisada per S. Gili, M. Tenas i Ll. Vila (1992), Generalitat de Catalunya.

BACARIA, A.; GARCIA, LI.; PARDO, J.(inèdit) *Inventari del Patrimoni Arqueològic del Vallès Oriental*, Generalitat de Catalunya, 1984

BARBERÀ, J. (1990b) "Formació i desenvolupament de la cultura ibèrica al Vallès" *Limes*, Núm. 1, pp. 44-51, Cerdanyola del Vallès.

BARBERÀ, J.; DUPRÉ, X. (1984) "Els Laietans. Assaig de síntesi", *Fonaments*, Núm. 4, pp. 34-86.

BARBERÀ, J.; PASCUAL, R. (1963) "Resultados de una prospección en la estación preromana de la Font de Bril, en Santa Eulalia de Ronçana (Barcelona)", *Ampurias*, Vol. XXV, pp. 343-344, Barcelona, Instituto de Prehistoria y Arqueología, Diputación de Barcelona.

BARBERÀ, J.; PASCUAL, R. (1970) "El poblado prerromano de la montaña de San Miguel en Vallromanes -Montornés (Barcelona)" *Ampurias*, Vol. XXXI-XXXII, pp. 273-283, Institut de Prehistòria i Arqueologia, Diputació de Barcelona, Barcelona.

BAULIES I CORTAL, Jordi (1986) "Del Decret de Nova Planta al 1850", *Estudis de Granollers i del Vallés Oriental*, Núm. 1, Aproximació al medi natural i a la història de Granollers, pp. 59-64 Granollers: Servei Municipal de Cultura.

BELTRAN, X. (1984) *Les guerres remences i la batalla de Montornès*, Ajuntament de Montornès.

BELTRAN I ALCALDE, Xavier (1985) *Conèixer Montornès*. Granollers: Ajuntament de Montornès del Vallès.

BOLETS (1988) "Els bolets en la tradició popular", *Bolets del Vallès*, p. 14-15. Granollers, Àrea de Ciències Museu de Granollers.

BOSCH, J. (1986) "Els primers pagesos del Neolític", Curset *Els orígens del Vallès Oriental*, Àrea d'Arqueologia del Museu de Granollers.

BOSCH, R. (2000a). *Anàlisi de la connectivitat entre Collserola i Sant Llorenç del Munt*. Manuscrit.

BOSCH, R. (2000b). *Elements per a la formulació d'unes directrius territorials de connectivitat ecològica al Vallès*. Direcció General de Patrimoni Natural i Medi Físic. Departament de Medi Ambient. Generalitat de Catalunya.

CANTARELL, Cinta (1990) "El Telégrafo, el Talegro, el Telègraf" *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

CANTARELL, Cinta (1990) "Sant Jaume de Viladòrdila / Capella de Can Masferrer" *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

CANTARELL, Cinta (1990) "Can Buscarons" *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

CANTARELL, Cinta (1990) "Can Coll" *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

CANTARELL, Cinta (1990) "Can Roca-Umbert – Ca l'Umbert – Can Vinyallonga" *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

CASTILLO, M. (1988) *Taller obert de Grau-Garriga*, Mont-Art 86, Experiència anual realitzada el novembre de 1986, Àmbit, Serveis Editorials S.A., Barcelona.

CATALÀ, Pere (1984) "Torre del castell de Sant Miquel" *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

COLL, Joan M.; ROIG, Jordi (1998): "L'antiguitat tardana al Vallès Oriental: algunes consideracions. *Lauro*, Revista del Museu de Granollers, 14.

COLOMINAS, J. (1931) "Sepulcre de la rajoleria de can Torrents, Montornès (Vallès), *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans 1927-1931*, Institut d'Estudis Catalans.

COLOMINAS, J. (1940) "Nuevos sepulcros de fosa en Cataluña", *Ampurias*, Vol. II, Diputación de Barcelona.

COLOMINAS, J. (1941) "Nuevos hallazgos en la bóbila de can Torrents", *Ampurias*, Vol. III, Diputación de Barcelona

DIEGO, F.; MARTÍN, J.; RIBAS, J. (1994). *Connexions biològiques entre els espais d'interès natural del Vallès. Criteris de conservació*. Generalitat de Catalunya. Departament de Medi Ambient. Direcció General de Patrimoni Natural i Medi físic. Manuscrit.

ESTRADA I GARRIGA, Josep (1954) "Antecedentes y precedentes históricos de nuestra carretera" *Vallés, Festa Major*

ESTRADA I GARRIGA, Josep (1955) *Síntesis arqueològica de Granollers y sus alrededores*, Granollers.

ESTRADA I GARRIGA, Josep (1955) "Excepcional hallazgo prehistórico en Montornés" *Vallés*, 5-6-1955, Granollers.

ESTRADA I GARRIGA, Josep (1956) "Comunicación de la Comisaria Local de Granollers a la VIII Comisión Provincial de Excavaciones Arqueológicas de Barcelona" *Informes y Memorias*, Núm. 32, Madrid, Ministerio de Educación y Ciencia.

ESTRADA GARRIGA, Josep (1965) "Montornés y su pasado", *Vallés*, núm. 1.218, 24-7-1965, Granollers.

ESTRADA GARRIGA, Josep (1969) *Vías y poblamiento en el territorio del Area Metropolitana de Barcelona*, (Cuaderno de edición limitada para uso interno). Comisión de Urbanismo de Barcelona, Barcelona, Ajuntament de Barcelona.

ESTRADA I GARRIGA, Josep (1986) "Prehistòria i Història Antiga de Granollers i els seus voltants", *Estudis de Granollers i del Vallès Oriental*, Núm. 1, Aproximació al medi natural i a la història de Granollers, pp. 35-40, Granollers: Servei Municipal de Cultura.

ESTRADA I GARRIGA, Josep (s.d.) *Notas arqueológicas inéditas el Vallès Oriental*, Granollers.

FONT CUSSÓ, N. (1933) "Els ibers a Badalona" *Agrupació Excursionista de Badalona*, Núm. 16. Sept. 1933

FORT, Pau (1936) "El carbó vegetal al Vallès". *B.A.E.G.*, p. 117-119, núm. 27

GARCÍA, LI. (1983) "Bòbila d'en Joca", *Inventari del Patrimoni Arqueològic*, revisada per S. Gili, M. Tenas i LI. Vila (1992), Generalitat de Catalunya.

GARCÍA, LI. (1983) "Bòbila de can Torrents", *Inventari del Patrimoni Arqueològic*, revisada per S. Gili, M. Tenas i LI. Vila (1992), Generalitat de Catalunya.

GARCÍA, LI. (1983) "Poblat ibèric de Sant Miquel", *Inventari del Patrimoni Arqueològic*, revisada per S. Gili, M. Tenas i LI. Vila (1992), Generalitat de Catalunya.

GARCIA-PEY, Enric (1998) "Toponomàstica del Vallès Oriental", *Ponències Anuari del Centre d'Estudis de Granollers* (1997), pp. 39-58, Granollers, Centre d'Estudis de Granollers. Associació Cultural

GARRIGA I ANDREU, Joan (1990) *El Vallès Oriental. Estudi d'una comarca*, Granollers: Consell Comarcal del Vallès Oriental.

GEOGRAFIA COMARCAL (1982) *Gran Geografia Comarcal de Catalunya*, Barcelona, 1982.

GESALÍ, David (inèdit) *L'aeròdrom 329*, Beca de recerca històrica de Montornès.

GIMÉNEZ, D. et alii (1974) *Història de Montornès del Vallès*, Montornès del Vallès

GONZÁLEZ, E.; PÉREZ, S., SALES, J. (1992) *El patrimoni arqueològic de Montornès del Vallès*, Ajuntament de Montornès

GORDI, J.; MAS, J. (1984) *Boscós i brolles del Vallès. Aproximació a la vegetació del torrent de can Gurri*, Edicions L'Aixernador, Argentona.

IPAC (2005) *Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

IPArqC (1999) "Terminus Augustalis" *Inventari de Patrimoni Arqueològic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades.

IPAC (2003) "Castell de Sant Miquel – Castell de Montornès" *Inventari de Patrimoni Arqueològic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Fitxes mecanografiades

JÁRREGA DOMÍNGUEZ, R. (1995): "Aproximació a l'estudi de l'antiguitat tardana al Vallès Oriental" *Limes*, núm. 4-5, Cerdanyola del Vallès.

JÁRREGA, R.; RODÀ, I. (1999): "El "Terminus Augustalis" de Montornès: noves dades epigràfiques" *Lauro*, núm. 16, pp. 5-12, Granollers: Museu de Granollers

JONCH, Antoni (1986) "La fauna del Vallès Oriental", *Estudis de Montornès del Vallès i del Vallès Oriental*, Núm. 1, Aproximació al medi natural i a la història

de Montornès del Vallès, pp. 21-34, Montornès del Vallès: Servei Municipal de Cultura.

JONCH, Antoni (1987) "Una xarxa verda a l'entorn de Granollers" *Actes del XXIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos*, Vol. 1, pp. 33-40, Montornès del Vallès: Museu de Granollers– Centre d'Estudis de l'Associació Cultural.

LEN, Lluís; PERARNAU, Jaume (2005). *La telegrafia òptica a Catalunya* Barcelona: Rafael Dalmau. Col·lecció de patrimoni Industrial- Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, número 1.

MARTÍ BONET, J.M. (1981) *Catàleg Monumental de l'Arquebisbat de Barcelona. Vallès Oriental*, Vols. 1-2, Arxiu Diocesà de Barcelona.

MARTÍN, Araceli (1985) "De la cultura de los sepulcros de fosa al grupo de Veraza", *Estudios de la Antigüedad*, Núm. 2, Universitat Autònoma de Barcelona

MAS, Josep (1909-1015) *Notes històriques del bisbat de Barcelona*, 12 vols, Barcelona.

MAYER, M.; RODÀ, I. (2002) "Darreres troballes i estat actual de la recerca epigràfica a Catalunya", *Tribuna d'Arqueologia 1998-1999*, pp. 277-285, Barcelona, Generalitat de Catalunya. (amh)

MAYOR, X. (2000). *Delimitació dels espais de connexió biològica entre les serres de Sant Llorenç del Munt i de Collserola*. Direcció General de Patrimoni Natural i Medi Físic. Departament de Medi Ambient. Generalitat de Catalunya.

MAYOR, X., TERRADES G. (1999). *Connectivitat biològica i Pla d'espais d'interès natural: Diagnosi general (etapa 1)*. Direcció General de Patrimoni Natural i Medi Físic. Departament de Medi Ambient. Generalitat de Catalunya.

MELLADO, f. (1852) *Guia del viajero en España*, Tipografia Mellado, Madrid.

MONTORNÈS (1965) "Montornès del Vallès", *Vallès*, Núm. 1218, pp. 11-28, Granollers.

MONTORNÈS. Plànol urbà (1988) *Montornès del Vallès. Descripció històrica, serveis i plànol urbà*, Serveis i Informacions cartogràfiques S.A., Barcelona.

MONTORNÈS. Prehistòria ... (1986) *Montornès. Prehistòria i història*, Ajuntament de Montornès.

MONTORNÈS MÉS A PROP (1987) *Montornès més a prop*, Ajuntament de Montornès.

MUÑOZ, A.M. (1965) *La cultura neolítica catalana de los sepulcros de fosa*, Institut d'Arqueologia i Prehistòria, Barcelona.

NOCES... (1957) *Noces d'or de la Societat coral "La Lira". Montornès del Vallès*, Impremta Sala, Mollet del Vallès

OFICINA DE PATRIMONI CULTURAL (2001) *Plec de prescripcions tècniques per a la realització d'Inventaris de Patrimoni Local. Annexos 1 i 2*. Document administratiu.

PARDO, J. (1983) "Can Cuberot", *Inventari del Patrimoni Arqueològic*, revisada per S. Gili, M. Tenas i Ll. Vila (1992), Generalitat de Catalunya

PARDO, J. (1983) "Turó de can Galbany", *Inventari del Patrimoni Arqueològic*, revisada per S. Gili, M. Tenas i Ll. Vila (1992), Generalitat de Catalunya

PARDO, J. (1983) "La Casa Blanca", *Inventari del Patrimoni Arqueològic*, revisada per S. Gili, M. Tenas i Ll. Vila (1992), Generalitat de Catalunya

PARÉS i PUNTAS, Anna (2001) *Tots els refranys catalans. 25.000 refranys d'arreu de les terres catalanes*, Barcelona, Edicions 62.

PER UN MONTORNÈS... (1983) Per un Montornès millor 1979-1983, Ajuntament de Montornès, Montornès del Vallès.

PÉREZ, Purificación; TENAS, Montserrat (1991) "Darreres intervencions arqueològiques al Vallès Oriental", *Lauro. Revista del Museu de Montornès del Vallès*, Núm. 2, Montornès del Vallès.

PÉREZ GÓMEZ, Xavier (2001) "Les torres telegràfiques del Vallès Oriental", *Lauro*, Núm. 20, pp. 21-31, Montornès del Vallès, Museu de Montornès del Vallès.

PETIT, M. A. (1990) "Les primeres etapes del Bronze al Vallès", *Limes*, Núm. 0, Cerdanyola.

PLANAS MARESMA, Jordi (1991) *Estudis de Granollers i del Vallès Oriental*. 4. Propietaris organitzats. Estudi de la Cambra Agrícola del Vallès (1901-1935). Premi "VI memorial Joan Camps". Granollers: Ajuntament de Granollers. Oikos-Tau, S.A.

PLANAS MARESMA, Jordi (2003) "L'agricultura al Vallès Oriental: canvis en l'estructura productiva entre 1860 i 1930", *Lauro*, Granollers, Núm. 25, pp. 17-34 .

PLANES, J.; GARRIGA, J.; BUXADERA, I.(1993) *Història contemporània del Vallès Oriental*, L'amarant, Sant Cugat del Vallès, Ed. Rourich.

REGUANT i AGUT, Josep (1988) "Súria", *Història de les comarques de Catalunya. Bages*. Volum II, pp. 475-502, Manresa, Edicions Parcir, Edicions selectes.

RECORD.. (1978) "Record de Pau Poeta", *Revista del Vallès*, Núm. 126, pp. 1-60, Granollers.

RIBAS, Josep (2000) *Cens dels ocells nidificants al Congost a Granollers - Canovelles*. Mollet. Document mecanografiat.

RIPOLL, E.; LLONGUERAS, M. (1963) "La cultura neolítica de los sepulcros de fosa en Cataluña", *Ampurias*, Núm. XXV, Instituto de Prehistoria y Arqueología, Diputación de Barcelona.

ROIG I ARMENGOL, R. (1890) *Memòria acompanyatòria al Mapa Regional de la Provincia de Barcelona*. Barcelona.

ROMERO, F. Xavier et al. (2000) *Turisme naturalista. Granollers: Taller d'Ocupació "la Font"*. Document mecanografiat.

SALES, J. (1984) *Història de Montornès*, Parròquia de sant Sadurní de Montornès, Barcelona.

SERRA RÀFOLS, J. de C. (1931) "Llocs d'habitatge ibèrics a la costa de Llevant" *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans 1927-1931*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

SERRA RÀFOLS, J. de C. (1942) "El poblamiento de la Maresma o costa de Levante en la época anterromana" *Ampúrias*, núm. IV, Barcelona: Diputación de Barcelona.

SERRA RÀFOLS, J. de C. (1956) "El sepulcro de fosa de la Bóbila d'en Joca (Montornés)" *Informes y Memorias*, núm. 32, Madrid, Ministerio de Educación y Ciencia.

SOCIETAT CORAL LA LIRA (1982). *La Lira 75 aniversari. 1907-1982*. Montornès del Vallès: Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis "La Caixa".

SOLÉ I SABARÍS (1958) *Geografía de Catalunya*, volum. I. Barcelona.

VILA, Pau (1930) "Assaig de Geografia Comarcal: El Vallès", *Comarca del Vallès*, Montornès del Vallès: Biblioteca d'Estudis Comarcals.

VIÑAMATA, L.A. (1973) *Del Castell de Montornès d'ahir al Club d'avui*, Gràfiques el Tinell, Barcelona.

VVAA (1982) *L'arqueologia a Catalunya, avui*, Catàleg de l'exposició, Barcelona, Generalitat de Catalunya.

ZAMORA, F. de (1784) *Diario de los viajes hechos en Catalunya*. Reedició. Barcelona: Curial

7. WEBLIOGRAFIA

Inventari del Gremi de Campaners Valencians, publicació electrònica

<http://www.cult.gva.es/escrits/gcv/campana.idc>

Inventari de rellotges de sol de la Societat Gnomònica Catalana

<http://www.gnomonica.org/bd.cfm>

Hipermapa de Catalunya

<http://www10.gencat.net/ptop/AppJava/cat/actuacions/territori/hipermapa.jsp>

Dades de Montornès

www.montornes.org/

www.ca.wikipedia.org/wiki/Montornès_del_Vallès/

Emissora de ràdio

www.comemissores.com/rmontornes/

Planimetria

www.diba.es/ortofotos/08136/08136.htm

Diputació de Barcelona

www.diba.es/

Escola de Música

www.xtec.es/centres/a8060320/

CEIP Montornès

www.xtec.es/centres/a8059792/

Generalitat de Catalunya

www.gencat.net/

Bosc i comunitat vegetal

<http://www.iec.es/institucio/societats/ICHistoriaNatural/Bages/>

Diputació de Barcelona

Àrea de Cultura

Carrer Comte d'Urgell, 187. Edifici del Rellotge

08036 Barcelona

Tel. 934 022 566 • Fax 934 022 825

o.patrimonio@diba.cat • www.diba.cat/opc